

Nødvendighet og Opphav

Joakim Haraldsen

Masteroppgave i filosofi

Veileder: Olav Asheim

Det humanistiske fakultetet

Institutt for filosofi, idé- og kunsthistorie og klassiske språk

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2013

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	1
Del I Innsigelser og forvekslinger.....	5
1 Opphavssensialisme og substansensialisme.....	5
2 Materielle opphav og materiell komposisjon.....	8
Del II Oppskrift på essenser.....	11
3 Den aristoteliske essensialismens jungel.....	11
4 Om skjult struktur.....	15
5 Om kontingent a priori.....	24
Del III Gjennomgang av argumenter.....	36
6 Forestillbarhet og uforestillbarhet.....	36
7 Identitetsargumentet.....	40
8 Forgreiningsargumentet.....	45
9 Det som kan være og det som kunne ha vært.....	49
10 En inspirerende fotnote.....	60
Avslutning.....	74
Litteraturliste.....	76

Innledning

Vi skal ta for oss en essensialistisk tese fra Saul Kripkes *Naming and Necessity* (1980), og finne ut om den er holdbar. Tesen jeg sikter til blir gjerne kalt "essentiality of origin" eller "necessity of origin". Vi skal kalle den "opphavsessensialisme". Den forteller oss at opphavet til et individ er essensielt for dette individet.

Det legges til grunn en modal definisjon av essensielle egenskaper: De essensielle egenskapene til et objekt er de egenskapene dette objektet ikke *kunne* ha manglet. Det er dermed ikke gitt at en essensiell egenskap til et objekt forteller noe om hva det vil si å være dette objektet. Med den modale definisjonen bør konnotasjonene til slike ord som "essens", "natur" og "vesen" holdes litt på avstand.

Det finnes en håndfull argumenter for opphavsessensialismen, og størstedelen av dette essayet er viet en kritisk gjennomgang av utvalgte argumenter. På den måten vil vi få klarhet i det følgende spørsmålet: Finnes det gode grunner til å akseptere opphavsessensialismen?

Gjennomgangen av argumentene vil samtidig være en utforskning av ulike innfallsvinkler på spørsmålet om hvordan vi får innsikt i hva som er nødvendig. Sammen med opphavsessensialismens evne til å pirre ens sans for det abstrakte har dette spørsmålet vært en sentral motivasjon i valg av tema for essayet. Det ligger også til grunn for hvilke argumenter jeg har valgt ut: Fokuset har vært på *variasjon*.

Nødvendig a posteriori

Naming and Necessity er publiseringen i bokform av en forelesningsrekke Kripke holdt i 1970. I den ene av disse forelesningene kommer han med to påstander som danner utgangspunktet for opphavsessensialismen. Den ene påstanden omhandler et bord i forelesningslokalet: Han sier at dette umulig er laget av is fra Themsen. Den andre påstanden går ut på at dronning Elizabeth ikke kunne ha vært datter av herr og fru Truman. Kripke mener ikke med dette at han er i besittelse av a priori kunnskap om opphavet til gjenstander og personer. Han skiller skarpt mellom nødvendig og a priori: Det finnes både *nødvendig a posteriori* og *kontingent a priori*. Opphavsessensialismens rolle i *Naming and Necessity* er å gi et tydelig eksempel på nødvendig a posteriori.

Rent formelt er ideen om nødvendig a posteriori forholdsvis uproblematisk. Det vi er ute etter er et utsagn "p" som er både nødvendig og a posteriori. Et a posteriori utsagn er et man vet er sant på a posteriori grunnlag. La oss anta at "p" er en a posteriori sannhet. Dette er forenlig med antakelsen "hvis p så nødvendigvis p". Fra disse to antakelsene følger "nødvendigvis p". Dermed er "p" et utsagn som er både nødvendig og a posteriori. Hvis Kripke har rett, så er "hvis p så nødvendigvis p" sann hvis "p" er på formen "hvis B eksisterer, så har B sitt opphav i A". Alternativt (gitt at objekter med opphav essensielt har opphav) kan "p" være på formen "det er ikke tilfelle at B har sitt opphav i noe annet enn A".¹

Selv om nødvendig a posteriori er forholdsvis uproblematisk idé fra et formelt perspektiv, er det ikke dermed sagt at ideen er uproblematisk eller tydelig. Det er en del vesentlige spørsmål som vil besvares ulikt av ulike filosofer, slik som hvorvidt det finnes kontingent a priori, hvorvidt det er en gyldig slutning fra forestillbarhet til mulighet, hvorvidt det finnes individuelle essenser (dvs. hvorvidt individer har essensielle egenskaper), og i det hele tatt hvordan "hvis p så nødvendigvis p" skal begrunnes når "p" er a posteriori.

En intuitiv og håndfast tese

Jeg oppfatter opphavsessensialismen som et sjeldent håndfast eksempel på nødvendig a posteriori. Det postuleres ikke noe ukjent som forteller *hva det vil si* å være en viss person eller en viss gjenstand. Ikke desto mindre er det en svært omfattende tese, og i så måte abstrakt. Det tegnes opp et bilde hvor det finnes nødvendige koblinger mellom ulike individer. Det har ingenting å si om individet er et møbel eller en dronning: Alt som skal til er at det er frembragt fra andre individer. Dette inviterer til å ikke stirre seg blind på hva som særpreger frembringelser av artefakter til forskjell fra personer, eller biologiske frembringelser til forskjell fra materielle, slik at den nødvendige koblingen bærer preg av ontologisk allsidighet. I mine øyne er ikke allsidigheten noe som gjør koblingen flyktig. Tvert imot er det en fordel at det ikke er så mye argumentene kan ta tak i. Jo mindre å ta tak i, jo mer håndfast.

Jeg oppfatter opphavsessensialismen som en intuitiv tese. I enkelte tilfeller er intuisjonen spesielt sterk. Ta for eksempel i betraktning disse tre strekene: – – – Kunne en av dem hatt et annet opphav enn den faktisk har? Hvis man forestiller seg en av dem som laget av et alternativt stykke materiale (kanskje man bytter om på materialet de er laget av) så

---

¹ Denne redegjørelsen er i samsvar med (Kripke 2011a: 16).

synes det som om man snarere forestiller seg en *annen* strek. Det er også forholdsvis klar tale fra intuisjonen hvis man spekulerer på om en utstoppet bjørn kunne ha vært utstoppet fra en *annen* bjørn, eller om skårene til en knust vase kunne ha oppstått ved at en *annen* vase ble knust, eller om en ruin kunne oppstått ved at et *annet* byggverk forfalt: Det synes som om slike spekulasjoner ikke svarer til genuine muligheter.

Oversikt

Essayet består av tre deler av ulik lengde. Del I, "Innsigelser og forvekslinger", fungerer som en kort innføring i opphavssensialismen ved å skille den ut fra beslektede teser som den lett kan forveksles med. Slike forvekslinger kan fort lede til urettmessige innsigelser. Det kan for eksempel hevdes at scenarioer med *Tesevs skip* byr på en utfordring for opphavssensialismen; men dette er en utfordring jeg mener bommer på målet sitt.

At opphavssensialismen går klar av visse innsigelser er ikke i seg selv en grunn til å akseptere den. Det vi behøver er argumenter. Hvordan går man frem når det skal argumenteres for en essensialistisk tese? I vår sammenheng er dette spørsmålet om hvordan vi får innsikt i hva som er nødvendig. Fra et empiristisk ståsted er det ikke uvanlig å si at nødvendigheten hefter ved språket (analyticitet). Hvis nødvendighet og analyticitet er to sider av samme sak, så er all nødvendighet a priori. Den nødvendigheten vi er ute etter er på sin side a posteriori. Dermed kan det ikke uten videre sies at vi har kunnskap om nødvendighet som følge av at vi har kunnskap om meningen til utsagn. Ikke kan vi basere oss på eventuelle kilder til syntetisk a priori heller. Da blir det et alternativ å lese Kripkes bemerkning "one might very well discover essence empirically" (1980: 110) som en løsning på problemet om hvordan vi får innsikt i hva som er nødvendig. Løsningen er enkel: Essensene finnes der ute og venter på at vi skal oppdage dem. Imidlertid er ikke dette helt hva Kripke mener. Det skal være en a posteriori komponent for å gi nødvendig a posteriori, men som vi så ovenfor krever dette bare at "p" er a posteriori. Det er ikke også et krav om at "hvis p så nødvendigvis p" er a posteriori. For Kripke sin del er kondisjonalutsagnets sannhet noe vi finner ut av ved *a priori filosofisk analyse* (Kripke 2011a: 16).

Vi skal ikke begrense oss til Kripkes innfallsvinkel på den modale epistemologien. Del II, "Oppskrift på essenser", tar i betraktning Hilary Putnams essensialisme. Putnams essensialisme står i kontrast til Kripkes på en måte som vil fremkomme i to av kapitlene i del

II: "Om skjult struktur" (kap. 4) og "Om kontingent a priori" (kap. 5). Dette er to kapitler som står og konfronterer hverandre, med ryggen til resten av essayet. Ikke desto mindre bidrar de til helheten i Del II på en måte som vil fremgå underveis. Hva er så helheten? Den tar for seg ideen om en oppskrift på essensialisme, der hovedingrediensen er (grovt fortalt) en slutning fra eksternalisme til essensialisme. Det vesentlige spørsmålet i vår sammenheng blir hvorvidt vi her har en oppskrift som er egnet til å begrunne opphavsessensialismen. Men del II er også ment å gi en *kontekst* til opphavsessensialismen. Konteksten er (beskrevet med ett ord) *nødvendig a posteriori*. Det første av de tre kapitlene er en inngangsport til nødvendig a posteriori, og de to andre fremviser begrepet som utydelig gjennom å sette Kripke og Putnam i kontrast. Disse to filosofene blir ofte assimilert hva angår deres tanker om eksternalisme og essensialisme, slik at det er på sin plass å sette dem i kontrast.

Del III, "Gjennomgang av argumenter", tar for seg et utvalg argumenter av ymse slag. Jeg vil ikke forsøke å sammenlikne argumentene eller klassifisere dem. Vi skal bare gjennomgå dem og se om det finnes brister (det gjør det). Et unntak er gjennomgangen av *tilstrekkelighetsargumentet* og *uavhengighetsargumentet*. Det første av disse fremmes av Nathan Salmon i *Reference and Essence* (2005), og det andre fremmes av Guy Rohrbaugh og Louis deRosset i "A New Route to the Necessity of Origin" (2004). De to argumentene har blant annet det til felles at de begge er inspirert av den beryktede fotnote 56 i *Naming and Necessity*. De vil bli gjennomgått i siste kapittel, "En inspirerende fotnote". Et kapittel som står i særstilling er det nest siste, "Det som kunne ha vært og det som kan være". Dette handler i hovedsak om Peter Strawsons epistemiske nødvendighet, og i mindre grad om *det strawsonske argumentet*, som er et argument for opphavsessensialisme som jeg har konstruert på bakgrunn av hans artikkel "May Be and Might Have Beens" (1979). Del III begynner med Kripkes *forestillbarhetsargument* fra *Naming and Necessity* og "Identity and Necessity" (2011a). Dette er et argument som tar modale intuisjoner alvorlig. Det baserer seg på en slutning fra uforestillbarhet til umulighet. Det påfølgende kapittelet tar for seg *identitetsargumentet* vi finner i Colin McGinns "On the Necessity of Origin" (1976). Dette er et svært enkelt argument for biologisk opphavsessensialisme som går ut på at vi er identiske med vårt opphav, som for McGinn i første omgang er *zygoten* (det befruktete egget) en gitt person er utviklet fra. Tredje kapittel i Del III er Penelope Mackies *forgreiningsargument* fra artikkelen "Identity, Time and Necessity" (1998). Dette argumentet baserer seg på at kontrafaktiske mulige verdener springer ut fra verdenshistorien som grener på et tre.

Del I Innsigelser og forvekslinger

I denne delen skal opphavssensialismen skilles ut fra to beslektede teser som den lett kan forveksles med. Vi skal for det første skille mellom opphavssensialisme og *substansensialisme*, og for det andre skille mellom materielle opphav og *materiell komposisjon*. Det vil argumenteres for at visse innsigelser mot opphavssensialismen bommer på sitt mål og treffer snarere de beslektede tesene.

1 Opphavssensialisme og substansensialisme

Enkelte innsigelser legger til grunn at opphavssensialismen tar *bakgrunnen* til en person for å være essensiell for denne personen. For eksempel mener D. H. Mellor at det er "plainly intelligible" å hevde at hvis John F. Kennedy ikke hadde vært en Kennedy, så ville han ikke ha blitt skutt (Mellor 1991: 134, fotnote 9). Man kan i Mellors oppfatning spekulere på hva som kunne gått annerledes for en person dersom han kom fra en annen familie enn den han kom fra i den aktuelle verden. Tilsvarende mener Michael Dummett at man kan spekulere på hvordan Franz Kafkas livsanskuelse ville ha vært annerledes dersom han ikke var av jødisk avstamning og oppdragelse (Dummett 1973: 132). For enkelhets skyld sier vi at en persons familie, avstamning, oppdragelse, og liknende, er personens *bakgrunn*. Både Mellor og Dummett tar sikte på å avvise opphavssensialismen med bemerkningene sine, som i og for seg er plausible nok, og som ikke helt kan ignoreres av dem som tar intuisjoner alvorlig. Imidlertid har bemerkningene ingen slagkraft mot opphavssensialismen, av den grunn at biologiske opphav er *individer*. Når Kripke omtaler biologisk opphavssensialisme, handler det enten om hvorvidt en person (dronning Elizabeth) kunne hatt andre foreldre enn dem hun faktisk har, eller om hvorvidt hun kunne ha blitt utviklet fra et annet befruktet egg (zygote) enn det hun faktisk ble utviklet fra (Kripke 1980: 110–114). En zygote er et individ, og en persons foreldre er to individer. En bakgrunn er derimot ikke et individ, og er av den grunn ikke et opphav i den relevante betydningen.

Likevel kan det hevdes at hvis man kan spekulere på konsekvensene av en kontrafaktisk bakgrunn, for eksempel spekulere på om ikke Kafkas livsanskuelse ville ha vært annerledes om han var av annen avstamning og oppdragelse, så vil man *like greit* kunne spekulere på konsekvensene av et kontrafaktisk opphav. Til dette vil jeg si at det ikke er noen sammenheng mellom opphavet og bakgrunnen, i den forstand at Kafkas foreldre like greit

kunne hatt en annen bakgrunn som Kafka selv, og at man dermed, hvis hensikten er å spekulere på konsekvenser av en kontrafaktisk bakgrunn og ikke noe *mer*, bør holde opphavet konstant mens bakgrunnen får variere. Og tilsvarende, hvis man skal forsøke å spekulere på konsekvensene av et kontrafaktisk opphav, så må bakgrunnen holdes konstant mens de faktiske foreldrene erstattes med kontrafaktiske foreldre. (De som mener at bakgrunnen ikke er essensiell, vil ikke nekte oss å variere individene mens bakgrunnen holdes konstant). Ettersom det ikke er noen regulariteter å spore blant det som bare opptrer én gang, slik som at Georg VI og Elisabeth Bowes-Lyon er foreldrene til dronning Elizabeth, til forskjell fra blant bakgrunner og livsanskuelser osv., hvor man godt kan mene seg i stand til å spore regulariteter, kan vi i det minste fastslå at det *ikke* er like greit å spekulere på konsekvensene av et kontrafaktisk opphav som å spekulere på konsekvensene av en kontrafaktisk bakgrunn. Om dette bare er et problem innenfor modal epistemologi, eller om det ikke i det hele tatt lar seg gjøre å beskrive en mulig verden hvor en person har et kontrafaktisk opphav, er et spørsmål som ikke kan besvares uten å samtidig svare på om opphavsessensialismen er sann.

Også materielle opphav er individer. Dette kan markeres terminologisk ved å si at en gjenstand er laget av et *stykke* av et visst materiale, ikke bare laget av et visst materiale. "Et stykke jern" betegner et individ og "jern" betegner et slag. At materielle opphav er individer er ikke noe som alltid kommer tydelig frem hos Kripke. Her er hvordan han omtaler opphavsessensialismen i "Identity and Necessity".

Supposing this lectern is in fact made of wood, could this very lectern have been made from the very beginning of its existence from ice, say frozen from water in the Thames? One has a considerable feeling that it could *not*, though in fact one certainly could have made a lectern of water from the Thames, frozen it into ice by some process, and put it right there in place of this thing. If one had done so, one would have made, of course, a *different* object (Kripke 2011a: 16).

Det er ikke alltid enkelt å fastslå hvorvidt en masseterm som "vann" eller "is" som figurerer i et visst utsagn bør tas for å betegne et individ eller et slag. Altså om det betegner noe som er av et slag eller slaget selv. Det er ikke et godt kjennetegn på et individ at det er noe som kan identifiseres. For man identifiserer i en viss forstand alt man peker på, og hvis man i møte med en unyttig gjenstand peker og utbryter "*den slags* har ingen bruk for", så er det klart at man hevder slaget er unyttig og *eventuelt* i avledet forstand at individene av dette slaget er unyttige. (Jeg sier "eventuelt" fordi en person godt kan mene at et nylig lansert produkt er unyttig og samtidig, og antakelig nettopp derfor, mene at de individuelle produktene som står i butikkene ville være til nytte om de ble smeltet om til noe annet eller brukt til fyllmasse).

Imidlertid er det ganske sikkert at den sammensatte masse termen "is frosset fra vann fra Themsen" betegner et individ i konteksten til sitatet ovenfor. I en annen kontekst, hvor noen får den lyse ideen at is frosset fra vann fra Themsen er en lønnsom salgsvare, vil termen antakelig betegne et slag. Men i sitatet mener Kripke trolig at det materielle opphavet er et individ, slik at det er åpent for ham å avvise (1) og akseptere (2).

- (1) En gjenstand som opprinnelig er laget av et visst materiale (for eksempel tre), kunne ikke ha vært opprinnelig laget av et annet materiale (for eksempel is).
- (2) En gjenstand som har sitt opphav i et visst stykke materiale, kunne ikke hatt sitt opphav i et annet stykke materiale.

At det er tese (2) som er den riktige lesningen av hva Kripke mener med materiell opphavssensialisme, fremgår tydelig når han diskuterer opphavssensialismen i *Naming and Necessity*, ved at han der snakker om "block of wood", "piece of wood" og "hunk of matter" (Kripke 1980: 110–114).

Selv om (1) og (2) er separate teser, vil det nok hevdes at hvis man har en lysestake som opprinnelig er laget av messing, og man går med på at den kunne opprinnelig ha vært laget av gull, så kan man like greit gå med på at lysestaken kunne hatt et annet opphav enn det stykket med messing som er det faktiske opphavet. Det alternativet som opphavssensialisten kan tilby (ved mindre han også er en substanssensialist), er at lysestaken opprinnelig kunne ha vært av gull ved at stykket med messing i mulige verdener er av gull innen det støpes om til lysestaken, eller (i en bisarr verden) at dette stykket forvandles til gull når det støpes om til lysestaken.

Som sagt er det *åpent* for Kripke å akseptere (2) og avvise (1), men faktum er at han aksepterer begge. Dette er trolig en kilde til forvirring med hensyn til hva opphavssensialismen går ut på. Det hjelper ikke at Kripke tar i bruk det samme bordet når han drøfter ulike essensialistiske teser.

This table is composed of molecules. Might it not have been composed of molecules? Certainly it was a scientific discovery of great moment that it was composed of molecules (or atoms). But could anything this very object and not be composed of molecules? Certainly there is some feeling that the answer to that must be 'no'. At any rate, it's hard to imagine under what circumstances you would have this very object and find that it is not composed of molecules. A quite different question is whether it is in fact composed of molecules in the actual world and how we know this (Kripke 1980: 47).

Dette er et eksempel på *substansessensialisme*. Det som består av molekyler er av en viss substans, og det kunne ikke ha vært av en annen substans. Mer generelt skal substansessensialismen ha det til at et individ essensielt er av et visst slag. Tilfellet med molekyler er et plausibelt tilfelle av substansessensialisme. Det samme mener jeg kan sies om et tilfelle som skal ha det til at artefakter ikke kunne ha vært naturlegemer. Et omstridt tilfelle er hvorvidt forekomster av bevisste tilstander kunne ha vært ubevisste tilstander.

De ovennevnte tilfellene av substansessensialisme er ikke til forveksling lik opphavsessensialisme. Men Kripke gjør det klart at også substanser som ontologisk sett er mindre fyldig og flyktig skal regnes med. Spørsmålet han stiller seg er hvorvidt det mye omtalte bordet opprinnelig kunne ha vært laget av noe annet enn tre. At det handler om den *opprinnelige* substansen forskanser substansessensialistiske påstander mot møbler eller annet hvor materialet (substansen) skiftes ut over tid. Kort sagt handler det om at et individ essensielt er av et visst slag, men ikke et slag som det oppnår eller vokser ut av. Det opprinnelige slaget til et individ er nettopp noe som det hverken oppnår eller vokser ut av. Dette gjelder for eksempel for det som jeg kalte "bakgrunn". Det er sant at et barn blir voksen, men barnet kan ikke vokse ut av den kjensgjerning at han opprinnelig var et barn. Det er ganske rimelig å anta at en person ikke kunne ha fremkommet som noe annet enn et barn.

2 Materielle opphav og materiell komposisjon

Både materiell substans og materielt opphav kan lett forveksles med *materiell komposisjon*. Også komposisjon figurerer i en essensialistisk tese som omtales av Kripke, og blir igjen eksemplifisert av et visst bord (1980: 50). Den forteller at hvis en gjenstand har en viss materiell komposisjon, så kunne den ikke hatt en annen materiell komposisjon. En mer plausibel versjon av denne tesen presiserer at det handler om *opprinnelig* materiell komposisjon. Uansett er det en tese som er sårbar for scenarioer med *Tesevs skip*.

Tesevs skip befinner seg i kryssilden til filosofiske kontroverser om numerisk identitet. Enkelt fortalt handler det om hvorvidt en gjenstand er den samme etter at alle delene én etter én over lengre tid har blitt erstattet med nye deler. Spørsmålet blir presserende når man har et ønske om å bevare en gjenstand over lengre tid, og hvor gjenstanden er av en slik art at alle delene uunngåelig forfaller med tiden, slik at de må erstattes én etter én. Om vi skal

tro Plutark, hadde atenerne et ønske om å bevare det skipet som bragte Tesevs tilbake fra Kreta, der han hadde beseiret minotauren. Her er hva Plutark skrev.

The ship wherein Theseus and the youth of Athens returned had thirty oars, and was preserved by the Athenians down even to the time of Demetrius Phalerus, for they took away the old planks as they decayed, putting in new and stronger timber in their place, insomuch that this ship became a standing example among the philosophers, for the logical question of things that grow; one side holding that the ship remained the same, and the other contending that it was not the same (Plutark 2013).

Graeme Forbes (2002: 320, fotnote 4) nevner et eksempel fra våre dager. Det handler om en racerbil som ble kjøpt i den tro at det var den samme som mange år tidligere hadde vunnet *Le Mans*. Da kjøperen ble klar over at mesteparten av delene hadde blitt erstattet siden den gang, gikk det til søksmål. Retten ga medhold til den saksøkte parten, med den begrunnelse at ingen andre biler ville ha større krav på å være den opprinnelige bilen. Det er imidlertid visse prøvelser Tesevs skip kunne ha gjennomgått som er problematiske for en slik tankegang. Hobbes (1839: 132–138) foreslår å sette sammen igjen de erstattede delene på den opprinnelige måten, slik at hvis det var (som Hobbes sier det) *formen* alene som avgjør numerisk identitet, så ville man få *to* skip som er numerisk identisk med det opprinnelige *ene* skipet. Hugh Chandler (1975) vektlegger muligheten av å *flytte* en gjenstand eller et skip ved å flytte delene én og én og sette dem sammen igjen. I en problematisk mulig verden hvor delene som flyttes én og én også erstattes av nye deler, er det ikke helt enkelt å avgjøre om man har lyktes i å flytte skipet. Chandler selv mener at spatiotemporal kontinuitet (som er hva som brytes når skipet flyttes del for del) har "det dominante kravet" på å være det samme som det opprinnelige skipet, med den konsekvensen at flyttingen ikke lykkes i de problematiske mulige verdenene. Men jeg tror man kan fastslå at intuisjonen er i villrede.

Tesevs skip kan fremstå som en trussel for opphavsessensialismen. Hva om man lager et sankthansbål av Tesevs skip? Et bål av Tesevs skip, etter at skipet har gjennomgått en total utskiftning av delene (vi antar altså at skipet overlever utskiftningen), vil trolig i en viss forstand kunne hatt et kontrafaktisk opphav. For man kunne vel ha laget bålet før en eneste del var erstattet? Dette behøver imidlertid ikke å være en utfordring for opphavsessensialismen. Det er kanskje rimelig at bålet kunne ha blitt laget fra helt andre materialer, men det vil i så fall være *fordi* det i begge mulige verdener lages fra Tesevs skip. Tesevs skip er det essensielle opphavet, ikke plankene det består av.

En opphavsessensialist kan ta i bruk en liknende strategi overfor scenarioer hvor Tesevs skip seiler på tvers av mulige verdener. Dette er scenarioer hvor man erstatter en liten

del fra en mulig verden til en annen, slik at man til slutt har erstattet alle delene. Mer presist går innsigelsen ut på å ta i betraktning et molekyl som en gjenstand opprinnelig består av i en mulig verden v_0 , og beskrive en mulig verden v_1 hvor dette molekylet mangler og et annet molekyl gjør opp for tapet. Videre beskriver man en mulig verden v_2 som forholder seg til v_1 som v_1 forholder seg til v_0 . Slik kan man i prinsippet fortsette til man får en mulig verden v_n hvor gjenstandens opprinnelige molekylbeholdning ikke overlapper med den opprinnelige molekylbeholdningen i v_0 . Er det samme gjenstand i v_0 som i v_n ? Intuisjonen sier at det er den samme gjenstanden i hvert enkelt steg, og dessuten at identitet mellom mulige verdener er en transitiv relasjon. John P. Burgess (2013b) presenterer slike tanker som en utfordring til opphavsessensialismen. Er det samme opphav i v_0 og v_n ? Utfordringen bør imidlertid isteden rettes mot essensiell materiell komposisjon. For det synes som om problemstillingen *forutsetter* at det er samme opphav (i den rette betydningen av "opphav") i alle de mulige verdenene fra v_0 til v_n . For det er ikke rimelig å si at et molekyl kunne ha vært erstattet om det ikke reelt sett blir erstattet, til forskjell fra at gjenstanden mangler noe og har fått tilføyd noe på uforklarlig vis. Og hvis et molekyl reelt sett skal være erstattet fra begynnelsen av, så må den erstattes i molekylbeholdningen til det som gjenstanden lages fra.

Nøyaktig hva materiell komposisjon er og hvordan opprinnelig materiell komposisjon forholder seg til opphav er et spørsmål vi kan la ligge. Men ett vesentlig trekk ved materiell komposisjon er at det er noe som gjenstanden på et tidspunkt *består* av. Er dette en karakteristikk den deler med opphav? Det tror jeg ikke. Jeg tror ikke en gang gjenstand og opphav behøver å ha *felles bestanddeler* på noe som helst tidspunkt. Dette vil for eksempel gjelde for opphav som opphører å eksistere i frembringelsen av gjenstanden, slik som når et brød frembringes fra en brøddeig. (Her kan man si at det er ingrediensene som er opphavet, snarere enn brøddeigen; men dette vil trolig være et opphav som er sårbart for innsigelsen i forrige avsnitt). Man kan eventuelt argumentere som følger. Anta at hvis noe bygges fra delene til et objekt, så har det sitt opphav i dette objektet. Bygg B fra delene til Tesevs skip etterhvert som de erstattes. I så fall har B og opphavet aldri felles bestanddeler.

Del II Oppskrift på essenser

Denne delen begynner med en innfallsvinkel på nødvendig a posteriori som munner ut i spørsmålet om en viss oppskrift på essenser kan begrunne opphavsessensialismen. Deretter følger kapittel 4 og 5 som indikerer et negativt svar på dette spørsmålet.

3 Den aristoteliske essensialismens jungel

Leibniz' lov forteller oss at dersom A og B har ulike egenskaper, så er A og B ulike. Det betyr at man kan påvise at A er ulik B ved å påvise at A har en egenskap som B mangler. Imidlertid er det ikke alt som gir seg ut for å være egenskaper som virkelig er egenskaper. Man kan for eksempel notere ned alle de objektene man kommer over som kjennes varme i én liste og alle de som ikke kjennes varme i en annen liste, og deretter ta objektene notert i den ene listen for å ha en egenskap som objektene notert i den andre listen mangler: Da vil det trolig finnes objekter som med rette blir notert i begge lister, for eksempel ting som er varme om dagen og kalde om natten. Og derfor kan det ikke virkelig dreie seg om en egenskap. Ikke om vi stiller krav til egenskaper at de skal adlyde *Leibniz' lov* – og det gjør vi.

Finnes det modale egenskaper? Hvis det finnes modale egenskaper, altså egenskaper som involverer modaliteter, slik som å *nødvendigvis være et fornuftsvesen*, så får man den følgende konsekvensen: Det vil finnes nødvendig a posteriori.

La oss si at man noterer ned i en liste alle de objektene man kommer over som er *identisk med A*, og i en annen liste de som er *nødvendigvis identisk med A*. Da kan man først som sist notere ned "A" i begge lister. Hva om man finner ut a posteriori at B er identisk med A? Da noteres "B" i den første listen. Nå kan man ikke nektes å notere "B" også i den andre listen. For den andre listen representerer en egenskap, og dermed vil B være ulik A hvis det bare er "A" som med rette noteres i denne listen. Så hvis det finnes a posteriori identiteter, så finnes det nødvendig a posteriori. Og det finnes tross alt a posteriori identiteter.²

Så for en essensialist og andre som aksepterer modale egenskaper, må nødvendigheten ha bolig et annet sted enn i språket (analyticitet) eller eventuelle kilder til syntetisk a priori. Kripke sier at modaliteter er *uavhengig av hva noen vet om noe som helst* (Kripke 1980: 36). Bildet som dannes er at nødvendigheten har bolig ute blant tingene, at essenser hefter ved

² Disse betraktningene reflekterer utledelsen av $(\forall x)(\forall y)(x=y \supset \Box x=y)$ fra $(\forall x)\Box(x=x)$ og $(\forall x)(\forall y)(x=y \supset (Fx \supset Fy))$ som er å finne for eksempel i (Kripke 2011a: 1–3).

blotte og bare objekter. Dette kan oppfattes som et tilbakeskritt. Quine oppfatter essenser ute blant tingene som aristotelisk tankegods (han kaller det *aristotelisk essensialisme*) og videre at mening forstått som entiteter er levninger etter slike essenser, og at den empiristiske tradisjonen har tatt et steg videre ved å ta mening for å dreie seg om analyticiteten til utsagn og synonymitet mellom lingvistiske former (Quine 2001: 48). Og som kjent mener Quine at også analyticitet og synonymitet bør forkastes som begreper for noe fjellstøtt og pent oppstykket til fordel for holisme; så for ham blir det et stort tilbakeskritt med aristotelisk essensialisme.

Når Quine (1953) og (1966) kritiserer modallogikk, handler det først og fremst om å vise at kvantifisert modallogikk forplikter til aristotelisk essensialisme, som er en posisjon han ikke akter å forsvare, men som han heller ikke argumenterer mot. Tatt i betraktning at for eksempel Carnap og C. I. Lewis tok nødvendighet og analyticitet for å være to sider av samme sak, treffer kritikken sitt mål, og den utgjør et hinder for dem som ønsker å klargjøre analyticitet gjennom å klargjøre nødvendighet. Quine sier om den kvantifiserte modallogikken: "...it leads us back into the metaphysical jungle of Aristotelian essentialism" (Quine 1966: 174). Om vi ledes *tilbake*, så er ikke dette i seg selv et problem. Og en *jungel* er heller ikke et problem, såfremt man ikke går seg vill i den.

Det var et poeng for Kripke å begi seg inn i den aristoteliske essensialismens jungel, da meningsfullheten av modallogikk sto på spill, en logikk han selv var med på å utvikle. Kripke var ikke alene om å fremme nødvendig a posteriori. Putnam fremmet nødvendig a posteriori i artikler som "Meaning and Reference" (2001) og "The Meaning of 'Meaning'" (1975). Kripkes og Putnams ideer om eksternalisme og essensialisme var til gjensidig inspirasjon, og Putnam fremhever i flere artikler (for eksempel "Reference and Truth" (1985b)) likheter mellom hans egne og Kripkes tanker om eksternalisme og essensialisme. Et eksempel på felles tankegods er at essenser kan avdekkes vitenskapelig, ved at teoretiske identitetsutsagn og utsagn om at et slag er underordnet et slag er nødvendige (hvis de er sanne). Så for eksempel "vann er identisk med H₂O" og "hval er et pattedyr" er (feilbarlig) nødvendige.

Det er en vesentlig forskjell mellom hvordan Kripke og Putnam begir seg inn i essensialismens jungel. Hos Putnam ligger essensialismen tettere opp mot eksternalismen. Grovt fortalt oppfatter han det slik at *lokale manifestasjoner* av et slag bærer i seg hva det vil si å være av dette slaget, slik at for eksempel kattene som vandrer blant oss bærer i seg

målestokken for katt og ikke-katt i hele universet og til enhver tid (dermed eksternalisme), og i alle mulige verdener (dermed også essensialisme). For Putnam er det en gangbar vei fra referanseforankring til essensielle egenskaper hos referenten. Sammen med eksternalisme gir dette nødvendig a posteriori. For Kripke blir derimot løsrivelsen av nødvendig fra a priori også en løsrivelse av referanseforankring og essens. Det er dette som muliggjør kontingent a priori, og ikke bare nødvendig a posteriori. Putnam begir seg inn i essensialismens jungel på en vei fra referanseforankring til essensielle egenskaper hos referenten, og dermed er ikke nødvendig a posteriori ledsaget av kontingent a priori hos Putnam.

Putnams vei utgjør en *oppskrift på essenser*. Er det en oppskrift som er egnet for å begrunne opphavsessensialismen? Dette kommer an på hva man svarer på de følgende spørsmålene.

- (i) Er kontingent a priori et fenomen som kan avfeies?
- (ii) Er oppskriften egnet for individuelle essenser?

Å svare "ja" på spørsmål (i) er ikke ensbetydende med at den nevnte veien er gangbar. Derimot vil man ved å svare "nei" avvise at den er gangbar. Konflikten mellom kontingent a priori og oppskriften på essenser vil fremvises i kapittel 4. Der vil jeg også argumentere for at kontingent a priori bør tas notis av. Det er ikke en kuriositet, og dermed kan det heller ikke avfeies med letthet.

Forestillingen om at oppskriften er egnet for individuelle essenser får sin motforestilling i kapittel 3. Der skal vi skaffe oss et grep om hva *skjult struktur* er for noe. Betegnelsen "skjult struktur" er en vi finner hos Putnam. Når vitenskapen avdekker essenser, så gjør den dette gjennom å avdekke den skjulte strukturen til et naturlig slag (dyrearter, kjemiske substanser, sykdommer). For eksempel er H₂O angivelig den skjulte strukturen til vann. Som nevnt finner man på dette området felles tankegods hos Kripke og Putnam. Kripke (1980: 119–121) snakker for eksempel om "intern struktur" hos tigre. Den interne strukturen er i likhet med den skjulte strukturen tiltenkt rollen som referanseforankring og essens. Jeg velger å forbeholde betegnelsen "skjult struktur" for hva enn Putnam tar sikte på. Det er likheter i metaforikken, og både skjult struktur og tilsvarende begreper hos Kripke kan sies å slekte på Lockes begrep *realessens*.³ Locke sammenlikner realessensen med maskineriet i et klokketårn (Locke 2008: 280) Man danner seg på avstand ideer om klokken som ikke likner på det maskineriet som får den til å tikke. Tilsvarende er skjult struktur og intern struktur

³ Se for eksempel (Mackie, J. L. 1974a).

"maskineriet" som ligger under overflaten. Metaforen åpner for at overflaten er illusorisk, eller at maskineriet kan "kamufilere" seg med en uventet overflate, noe som gjør overflaten dårlig egnet som komponent i en referanseforankring hvor referansen tar sikte på maskineriet

Slike metaforer sier oss nær sagt ingenting. Det gjør oss ikke en gang i stand til å bedømme om individer har "maskineri". Locke avviser at individer har "maskineri" (Locke 2008: 280). Putnam er vag på dette området. Riktignok sier han: "I myself have always been much more attracted to Kripke's ideas about natural kinds than to his ideas about individual essences (which I could understand, at best, only by regarding them as linguistic proposals for assigning truth-values to certain counterfactuals in a not implausible way) (Putnam 1990: 67). Likevel kommer han i "Possibility and Necessity" (1985a: 64–66) med et argument (basert seg på metaforikken omkring "skjult struktur") for at Aristoteles ikke kunne ha vært kinesisk. Dermed befinner vi oss i nabolaget til opphavsessensialismen. Det samme kan sies om Putnams betraktninger om hvorvidt en sitron kunne ha vokst på noe annet enn et sitrontre (Putnam 1975: 240). Her er det en *relasjon* som tilskrives skjult struktur.

Man kan ikke unngå å legge merke til likhetstrekk mellom hvordan Kripke argumenterer for at vitenskapen avdekker essenser og hvordan han argumenterer for opphavsessensialisme. I drøftingen av opphavsessensialismen figurerer *epistemiske motstykker*, og i drøftingen av de generelle essensene figurerer "fool's gold", "fool's cat" etc. Forsøker man å forestille seg en viss gjenstand med et alternativt opphav, så ender man isteden opp med å forestille seg et epistemisk motstykke, en annen gjenstand som er til forveksling lik den relevante gjenstanden i en epistemisk sett identisk situasjon. Forsøker man å forestille seg en tiger med en alternativ intern struktur (for eksempel demoner kamouflert som tigre), så forestiller man seg noe som ikke er en tiger, men som er tigerstripet og katteaktig og rovdyr etc. Kort sagt en "fool's tiger".⁴

Så man kan ane konturene av en oppskrift på essenser bakenfor de skisseaktige betraktningene til Kripke. Kanskje forholder opphavet seg til et individ som "maskineriet" forholder seg til et naturlig slag, mens det å være av en viss substans er for et individ hva det å underordnes et slag er for et naturlig slag. Hos Putnam er det et mer synlig teoretisk rammeverk omkring skjult struktur. Det er like fullt krevende å få tak i hva begrepet generelt sett er ment å svare til.

---

⁴ Begrepet *epistemiske motstykker* drøftes blant annet i (Kripke 2011a: 20, fotnote 15). "Fool's cat" nevnes i (Kripke 1980: 126).

4 Om skjult struktur

4.1 Tvillingjorden

Det rette stedet å begynne er Putnams tankeeksperiment om Tvillingjorden. Man tenker seg at Tvillingjorden er en fjerntliggende planet som er identisk med jorden på de fleste måter, men at det er spesielt ett unntak, nemlig at det er en væske som i sine *overflateegenskaper* er identisk med vann, men som har en annen kjemisk struktur enn H_2O , en struktur vi forkorter XYZ. Overflateegenskapene er de rent kvalitative egenskapene til væsken og relasjonelle egenskaper knyttet til væskens rolle på planeten. Eksempler på det førstnevnte er hvordan væsken smaker, lukter og ser ut, og eksempler på det sistnevnte er at væsken fyller hav og kalles "vann". Det vesentlige er at de mentale tilstandene til tvillingjordboerne med rimelighet kan stipuleres å være identiske med våre samtidig som den kjemiske strukturen til det som *de* kaller "vann" er ulik den kjemiske strukturen til det som *vi* kaller "vann". Man spør seg så hvorvidt "vann" refererer til det samme på Tvillingjorden som på jorden, eller om ikke termen snarere refererer til ulike væsker. Ifølge Putnam er det intuitivt å svare at den refererer til ulike væsker: Hos oss refereres det til H_2O , mens det på tvillingjorden refereres til XYZ.

Det kan innvendes at det er vel så intuitivt å si at vann i scenarioet ikke har *to* kjemiske strukturer, fremfor én. Innvendingen kan tilbakevises ved å understreke at XYZ er *forkortelsen* til en kjemisk struktur som godt kan oppdages i laboratorier på jorden, der den vil betegnes som en annen væske enn vann. Det finnes uansett versjoner av scenarioet hvor XYZ er en blanding av alkohol og vann, og hvor tvillingjordboernes kroppene fungerer litt annerledes enn våre, slik at de mentale tilstandene de kommer i ved inntak av XYZ like fullt kan stipuleres å være identiske med de mentale tilstandene som vi kommer i ved inntak av H_2O .

Hvis det stemmer at de mentale tilstandene til tvillingjordboerne er identiske med våre samtidig som "vann" refererer til ulike væsker, kan det konkluderes med at det ikke utelukkende er mentale tilstander som forankrer referansen til "vann". Mer generelt vil ingenting som er identisk på jorden og Tvillingjorden være tilstrekkelig for å forankre referansen, og tilsvarende for andre naturlige slag. Da er det ikke urimelig å si at væsken selv bidrar til å forankre referansen til "vann", og generelt for naturlige slag at referenten bidrar til å forankre referansen, og således at termene for naturlige slag har *eksternalistisk* (til forskjell fra *internalistisk*) referanseforankring. Putnam (1975) fastholder (i det minste forsøksvis) ideen om at meningen til termer skal være tilstrekkelig for å forankre referansen, og foreslår

derfor at de naturlige slagene skal være en komponent i meningen til termene for de samme naturlige slagene: Derav slagordet "meanings just ain't in the head".

4.2 Indeksikalteorien for naturlige slag

Observasjonen om at "vann" har ulik referent på jorden og Tvillingjorden kan tas til inntekt for at det er indeksikaler på ferde. Putnam forklarer resultatet fra tankeeksperimentet med det som kan kalles *indeksikalteorien for naturlige slag*.

[W]ords like 'water' have an unnoticed indexical component: "water" is the stuff that bears a certain similarity relation to the water *around here*. Water at another time or in another place or even in another possible world has to bear the relation *same_L* [forkortelse for *same liquid*] to *our* "water" *in order to be water* (Putnam 2001: 294).

Legg merke til at det i sitatet er forskjell på 'water' og "water". Det første refererer til termen, og det andre til hva enn vi eller tvillingjordboerne kaller "water". Da kan man skille mellom vårt "vann" og tvillingjordboernes "vann" og spørre om begge deler er samme væske, mens termen 'vann' er den samme. Hvis en term er den samme mens referenten kan variere fra en ytring til en annen, så er termen enten et indeksikal eller har en indeksikal komponent. Det kan innvendes mot indeksikalteorien at det *ikke* er samme term som ytres på jorden og på Tvillingjorden. Riktignok vil "vann" ytret av dem og av oss lyde likt og skrives likt, men dette fenomenet gjelder også for en del ulike termer fra ulike språk, og for flertydige ord innenfor ett og samme språk, og for egennavn. Uansett er det Putnams oppfatning at det er indeksikaler på ferde, og det skal vi holde fast ved.

Som det fremgår av sitatet vil det som er vann *lokalt* i tid og rom avgjøre hva som er vann *universelt* i tid og rom. Hvorvidt man finner vann på en fremmed planet, eller finner ut at det *har* vært vann der, enten planeten er eller ikke er befolket av personer med samme mentale tilstander som oss, kommer an på om væsken man finner bærer relasjonen *samme væske* til vannet på *vår planet*. Ord som "lokal" og "vår" er indeksikale komponenter som i henhold til indeksikalteorien for naturlige slag er med på å forankre referansen til "vann". I tillegg til den indeksikale komponenten har man komponenten som tar oss fra manifestasjoner av en væske til manifestasjoner av samme væske (og i spesialtilfeller fra lokale manifestasjoner til andre manifestasjoner), nemlig relasjonen *samme væske*, og mer generelt *samme slag*.

Det kan her skytes inn at selv om man med indeksikalteorien får at navn på naturlige slag har to *implisitte* komponenter, så har man en term som refererer til slag hvor de samme komponentene opptrer *eksplisitt*, nemlig "den slags". Merk at *indeksikalet* "den slags" trolig ikke er synonymt med den *bestemte beskrivelsen* "slaget til dette individet", selv om den sistnevnte har en indeksikal komponent ("dette"). Den førstnevnte er formodentlig en *de jure* rigid designator for et slag, mens den sistnevnte refererer til alternative slag i kontrafaktiske mulige verdener når den brukes i kontekster med et individ som kunne ha vært av et alternativt slag.

Det bør for øvrig bemerkes at "vann" i likhet med andre massetermer er tvetydige med hensyn til om de refererer til noe konkret eller noe abstrakt. Når man sier "vann kan drikkes" så refererer vann til noe annet enn i det vitenskapelige "vann og is er det samme" og det filosofiske "alt er vann". Man kan godta alle tre utsagn uten å forplikte seg til "is kan drikkes" eller "alt kan drikkes". Putnams teori omhandler naturlige slag generelt og ikke bare de som kan refereres til med massetermer. Den omhandler følgelig ikke den konkrete bruken av "vann", ettersom man ikke har noen konkret bruk av for eksempel "tiger". Hvorvidt den abstrakte bruken referer til et abstrakt objekt som kan kalles et *slag*, eller snarere til *ekstensjonen* til termen (forstått som ekstensjonen til et passende predikat), er et spørsmål vi kan la ligge.

4.3 Identitetskriterier

Hva vil det si for en manifestasjon A av et naturlig slag å være *av samme slag* som en manifestasjon B? Dette er å spørre etter *identitetskriteriet* for naturlige slag. Det er her skjult struktur kommer inn i bildet. Jeg vil tilskrive Putnam det følgende identitetskriteriet for naturlige slag: *A og B er av alle de samme slagene (tiger, pattedyr, etc.) hvis og bare hvis A og B har samme skjulte struktur.*

Man står her overfor en form for identitetskriterium hvor (i) identitet blant F-er har som kriterium identitet blant G-er, og hvor (ii) kriteriet ikke inneholder referanse til F-er. Man kan ha identitetskriterier hvor (ii) gjelder, men ikke (i), og hvor (i) gjelder, men ikke (ii). Freges definisjon av retningen til linjer i *The Foundations of Arithmetic* er et eksempel på det førstnevnte. Frege sier (forsøksvis) at "retningen til linje A er identisk med retningen til linje B" betyr det samme som "linje A er parallell med linje B" (Frege 1997: 110–114). Et

eksempel på det sistnevnte kan være at *person A er identisk med person B hvis og bare hvis A og B er personer som til enhver tid opptar den samme plassen*. Strawson drøfter og avviser (*qua* identitetskriterium) denne formen for identitetskriterium i "Entity and Identity". Han gir en god begrunnelse for hvorfor kriteriets referanse til personer ikke kan elimineres.

Could we delete the reference to kinds? One reason against doing so is this. Suppose John dies in his bed and William dies by being blown to smithereens. Then if we delete the reference to kinds, we should have to say that William is identical with his body while John is not" (Strawson 1997: 39).

De tre eksemplene som har blitt gitt på identitetskriterier er forskjellige på andre måter enn det som allerede er nevnt. Kriteriene er gitt for enten noe abstrakt eller konkret, og enten for slag eller individer. Putnams er for slag (naturlige slag), Freges for abstrakte individer (retningen til linjer), og Strawsons for konkrete individer (personer). Retningen til linjer kan sies å være *flerfoldig abstrakt* ettersom ikke bare retningen til linjer, men også linjene selv, er abstrakte. Her er et eksempel på et ikke urimelig *enkelt abstrakt* identitetskriterium for individer: *Reisen foretatt av A er identisk med reisen foretatt av B hvis og bare hvis A og B reiste sammen*. Det kan kanskje innvendes at det burde stå "...hvis..." og ikke "...hvis og bare hvis...", slik at man får et kriterium som er tilstrekkelig, men ikke nødvendig. Tross alt, kan det hevdes, vil to personer kunne foreta den samme pilegrimsreisen, eller den samme reisen til Månen eller til Sydpolen, uten å gjøre det sammen. Det er klart at det finnes ulike typer reiser. En person som ikke foretar en pilegrimsreise kan kanskje foreta den samme reisen som den pilegrimsreisende. En som flyr til Sydpolen kan påstå at han har foretatt den samme reisen som Amundsen, og vil bli møtt av påstanden om at han *ikke* har foretatt den samme reisen. Slike påstander står ikke i løse luften, og kan sies å hvile på identitetskriterier. Også forsøk på å besvare et spørsmål som "hvor mange har reist til Månen?" kan sies å hvile på identitetskriterier: Skal man telle tre eller to på den første Apollo-ferden? Man kan naturligvis hevde at det ikke finnes identitetskriterier for reiser, eller hevde at det finnes kaotisk mange av dem, og bevæpnet med Quines slagord "no entity without identity" avvise at reiser er objekter.

4.4 Spranget fra eksternalisme til essensialisme

Som det fremgår av sitatet fra seksjon 4.2 tar Putnam de to referanseforankrende komponentene (den indeksikale komponenten og relasjonen *samme slag*) for å plukke ut vann hvor som helst og når som helst. Relataene til *samme slag* er å finne hvor som helst og når

som helst, slik at denne relasjonen sammen med den indeksikale komponenten foreskriver at det som kalles "vann" på Tvillingjorden er vann hvis og bare hvis det er samme slag som *vårt* vann. Identitetskriteriet for naturlige slag, og mer spesifikt spesialtilfellet med kjemiske slag ("samme slag, samme kjemiske struktur") vil således i kompaniskap med indeksikalteorien støttes av og forklare intuisjonen om at vi og tvillingjordboerne refererer til ulike væsker med "vann". Man støtter dermed også det resultatet at navn på naturlige slag har en eksternalistisk referanseforankring: Holder man mentale tilstander konstant og endrer skjult struktur, så endres referenten til "vann"; og det samme med andre navn på naturlige slag, såfremt det finnes en skjult struktur.

Putnam nøyer seg imidlertid ikke med eksternalisme. Som det fremgår av sitatet vil de to komponentene plukke ut vann ikke bare hvor som helst og når som helst, men også i alle mulige verdener. Med dette foretar han et *sprang* fra eksternalisme til essensialisme. Jeg kaller det et "sprang" fordi eksternalismen har sin begrunnelse i tankeeksperimentet om Tvillingjorden, og dette tankeeksperimentet er ikke noe som rent bokstavelig omhandler kontrafaktiske situasjoner: En fjerntliggende planet er ikke en mulig verden.

Spranget kan like fullt motiveres av en idé om at Tvillingjorden er en slags versjon av jorden som befinner seg i en kontrafaktisk mulig verden. En annen motivasjon er ideen om at mening er tilstrekkelig for å forankre referanse. Mer presist ideen om at det går en vei fra meningen til "vann" til vann, og det samme for andre naturlige slag. Dette til tross for at referanseforankringen er eksternalistisk. Hvis man først tar mening for å forankre referanse, så kan man vanskelig si at denne forankringen ikke gjelder for alle mulige verdener. "T₁ og T₂ er synonymer" og "i en mulig verden refererer T₁ til noe annet enn T₂" går dårlig overens, enten mening befinner seg "i hodet" eller andre steder eller ingen steder.

4.5 Mellomverdenslige identitetskriterier

Enten spranget er godt motivert eller ikke bør det understrekes at det er et sprang. Det er ikke en gang gitt at spranget er *intelligibelt*. Det krever noe spesielt av identitetskriteriet, nemlig at *samme skjulte struktur* tar relata ikke bare innenfor mulige verdener, men kan også strekke seg fra et relatum i en mulig verden til et relatum i en annen mulig verden. Kort sagt at det er en *mellomverdenslig relasjon* ("cross-world relation"). Putnam gir et eksempel som skal vise at det er intelligibelt med mellomverdenslige relasjoner, nemlig *samme høyde* (Putnam 2001:

293). Han har trolig rett i at denne relasjonen er intelligibel som mellomverdenslig relasjon. Det er opplagt intelligibelt å si at Napoleon kunne hatt samme høyde som Wellington, og med dette mene at Napoleon kunne hatt den høyden som en fullt utvokst Wellington har i den aktuelle verden, til forskjell fra en av de høydene Wellington har i diverse kontrafaktiske mulige verdener. Da må det ene relatumet (Wellington) være i den aktuelle verden, og det andre relatumet (Napoleon) være i en kontrafaktisk mulig verden.

Identitetskriterier som forteller hva som er det samme i alle mulige verdener, og som dermed krever at relasjonen i kriteriet er mellomverdenslig, kan kalles *mellomverdenslige identitetskriterier*. De mellomverdenslige identitetskriteriene vil gjelde i alle mulige verdener, slik at det er en *streng* bikondisjonal sammenheng mellom kriteriet og det som blir gitt kriteriet. La oss kalle identitetskriterier med en streng bikondisjonal sammenheng for *strenge identitetskriterier*. Alle mellomverdenslige identitetskriteriene er strenge, men ikke alle som er strenge er mellomverdenslige. For eksempel vil identitetskriteriet for personer (fra seksjon 4.3) rimeligvis være strengt, men ikke mellomverdenslig. Det vil være strengt fordi det ikke finnes en mulig verden hvor to personer til samme tid opptar den samme plassen. Men det vil ikke være mellomverdenslig, ettersom jeg akkurat nå kunne ha opptatt den samme plassen som en som sitter ved siden av meg (og jeg kunne ikke ha *vært* denne personen).

Identitetskriteriet for naturlige slag må være mellomverdenslig og ikke bare strengt, dersom indeksikalteoriens sprang fra eksternalisme til essensialisme skal være legitimt. Ellers er det fritt frem for at den skjulte strukturen til et slag varierer fra en mulig verden til en annen, bare ikke innenfor mulige verdener. Hvis identitetskriteriet er mellomverdenslig, så kan man trygt foreta spranget fra eksternalisme til essensialisme. Hvis man lykkes i spranget, så er det nødvendig med "vann er identisk med H₂O". Ut fra hvordan jeg har formulert identitetskriteriet (det er et kriterium for å være av *alle* de samme slagen, inkludert slag av høyere orden) vil det også være nødvendig med utsagn som hevder at et naturlig slag er underordnet et annet, slik som "hval er et pattedyr".

4.6 Selvidentifiserende objekter

Et spørsmål som nå melder seg er hvorvidt det er rimelig å betrakte identitetskriteriet for naturlige slag som mellomverdenslig. Det er imidlertid ikke hensiktsmessig å ta stilling til dette spørsmålet. Det er ideen om skjult struktur innenfor Putnams filosofi vi søker klarhet i,

og dette kan oppnås ved å redegjøre for Putnams begrunnelse for hvorfor han etterhvert *avviser* at identetskriteriet for naturlige slag er mellomverdenslig (og dermed avviser essensialisme).

Et sted å begynne er ideen om at naturlige slag er *selvidentifiserende*. Dette går ut på at "...the world, and not the thinkers, sorts things into kinds" (Putnam 1981: 53).

Indeksikalteorien for naturlige slag kan sies å invitere til ideen om at naturlige slag er selvidentifiserende. Riktignok er det av betydning *hvor* tenkerne befinner seg, tatt i betraktning den indeksikale komponenten, med slike ord som "vår" og "lokal", men vår *tenkning* har tilsynelatende ingen plass å spille i sorteringen av ting i slag. *Realistiske* artikler som "Meaning and Reference" (2001) og "The Meaning of 'Meaning'" (1975), kan sies å invitere til ideen om at naturlige slag er selvidentifiserende. Når Putnam i *Reason, Truth and History* (1981) har gått over til en form for *anti-realisme*, stiller han seg kritisk til ideen om selvidentifiserende objekter. (Jeg vil ikke gå inn på detaljer om Putnams anti-realistiske posisjon, som han kaller *intern realisme*. Den interne realismen er anti-realistisk i det minste ved å avvise at sannhet er en form for korrespondanse. Den er også i en forstand eksternalistisk, ved å holde fast ved at mening ikke er "i hodet").

For at naturlige slag skal være selvidentifiserende innenfor indeksikalteorien, må *samme slag* være en relasjon som ikke kommer an på vår tenkning. Den indeksikale komponenten stiller med startstreken (de lokale manifestasjonene) og *samme slag* er en relasjon som automatisk og for egne ben løper av gårde straks den vet hvor den skal begynne. Denne forestillingen får sin motforestilling ved å først observere at det er behov for en *målestokk* som avgjør i hvilken grad noe *likner* på de lokale manifestasjonene i en forstand som sorterer dem under samme slag når likheten er tilstrekkelig. Som det fremgår av Tvillingjord-scenarioet handler det ikke om å ha flest mulig overflateegenskaper til felles. Men er målestokken *bygget inn* i de lokale manifestasjonene, slik at den er *uavhengig* av vår tenkning om kjemiske stoffer, dyrearter, sykdommer, etc.? Finnes det i det hele tatt likheter og ulikheter bygget inn i naturen? Ikke ifølge Putnam. "[O]f the same kind' makes no sense apart from a categorial system which says what properties do and what properties do not count as similarities. In *some* ways, after all, anything is 'of the same kind' as anything else" (Putnam 1981: 53). Det er behov for systematisering når ting sorteres i slag, noe som betyr tenkning. Altså ingen selvidentifiserende objekter.

4.7 Er vann nødvendigvis H₂O?

Ved å slippe inn tenkning i sorteringen av ting i slag kan man beholde indeksikalteoriens eksternalisme og samtidig avvise spranget over til essensialisme. Mer presist kan man avvise at identitetskriteriet for naturlige slag er mellomverdenslig. Putnam skriver:

I do not think that a criterion of substance-identity [dvs. et identitetskriterium for kjemiske slag] that handles Twin Earth cases will extend handily to "possible worlds". In particular, what if a hypothetical "world" *obeys different laws*? Perhaps one could tell a story about a world in which H₂O exists (H still consists of one electron and one proton, for example), but the laws are slightly different in such a way that what is a small difference in the *equations* produces a very large difference in the *behavior* of H₂O. Is it clear that we would call a (hypothetical) substance with quite different behavior *water* in these circumstances? (Putnam 1990: 69).

Hvorvidt muligheten av kontrafaktiske naturlover kommer i veien for nødvendigheten av "vann er identisk med H₂O" er et spørsmål som Putnam svarer ulikt på i ulike artikler. I det avsnittet som sitatet er hentet fra, i artikkelen "Is Water Necessarily H₂O?" (1990), hevder han at hva som er vann i alle mulige verdener ikke er et meningsfullt spørsmål. Dette hevder han fordi han ikke lenger finner Kripkes *metafysiske nødvendighet* meningsfull (Den metafysiske nødvendigheten er den som er *uavhengig av hva noen vet om noe som helst* (Kripke 1980: 36). Denne formen for nødvendigheten kan være vanskelig å forene med en anti-realistisk posisjon). I en tidligere artikkel, "Possibility and Necessity" (1985a), gir Putnam et positivt svar på spørsmålet: Muligheten av kontrafaktiske naturlover tilsier at det ikke er nødvendig med "vann er identisk med H₂O".

4.8 Hva er skjult struktur?

Hvis vi kan svare på hvorfor kjemisk struktur er den skjulte strukturen til kjemiske slag, så får vi et grep om hva skjult struktur generelt sett skal være for noe. Vi har to ledetråder: (i) Identitetskriteriet for naturlige slag ("samme slag, samme skjulte struktur") skal som den ene komponenten i referanseforankringen til navn på naturlige slag være i stand til å forklare intuisjonen fra Tvillingjord-scenarioet; og (ii) identitetskriteriet *qua* mellomverdenslig er sårbart for ideen om at det er mulig med kontrafaktiske naturlover.

Putnam skriver: "[T]he criterion [of substance-identity] must have the consequence that A and B are the same substance if and only if they obey the same *laws*" (1990: 68). Og den kjemiske strukturen, forteller Putnam, avgjør hvilke lover som adlydes (1990: 69). Kort

sagt er kjemisk struktur den skjulte strukturen til kjemiske slag i kraft av å være *det som bevarer lovlydighet*. Endrer man den kjemiske strukturen, så får man noe som ikke lenger adlyder de samme lovene; og fastholder man den kjemiske strukturen, så fastholder man hvilke lover som adlydes.

Dermed fremgår det hvorfor kjemisk struktur oppfyller (ii): Den skjulte strukturen skal bevare lovlydighet, følgelig kan den kjemiske strukturen til et visst slag vanskelig holdes konstant mens man gjennom diverse kontrafaktiske mulige verdener varierer naturlovene. Det blir også klart hvorfor kjemisk struktur oppfyller (i): Naturlovene er til forskjell fra lovene som holder i rettssalene de samme i alle ulike sfærer av tid og rom (altså de samme på jorden og Tvillingjorden); og ingenting er i veien for at sanne naturlover kan oppdages innenfor en begrenset sfære i tid og rom (slik at vi ikke behøver å reise til Tvillingjorden for å finne ut hvilke lover vann adlyder): Kort sagt har naturlovene *universell gyldighet* og *lokal tilgjengelighet*.

Er vi nå i stand til å identifisere skjult struktur blant alle former for naturlige slag? Vi vet i det minste hva vi leter etter, nemlig noe som bevarer lovlydighet, der de relevante lovene har universell gyldighet og lokal tilgjengelighet. Med hensyn til for eksempel sykdommer, kan det være at hvis man oppdager en *kur* mot en sykdom, så har man oppdaget noe med universell gyldighet: Er det mulig å oppdage en kur som fungerer mot en sykdom på jorden, men ikke for befolkningen på en eksotisk planet, hvor man har en sykdom med identiske symptomer? Hvis skapningene er så eksotiske at kuren ikke fungerer, så skal man ikke se bort fra at det dreier seg om ulike sykdommer. I så fall er det bare å lete etter det som i motsetning til symptomene må holdes konstant for at kuren skal fungere, altså det som kuren virker mot på et konkret nivå, så har man den skjulte strukturen. Slike betraktninger er naturligvis svært skissesaktige, men selv slike skisseaktige betraktninger er umulige uten et visst grep om hva skjult struktur generelt sett skal være for noe.

4.9 Avsluttende bemerkninger

Nå er vi i posisjon til å fastslå at individer ikke har skjult struktur. Det finnes ikke lover for individer, og dermed heller ikke noe som bevarer lovlydighet. Hvordan står vi da stilt overfor visjonen om en oppskrift på essenser? Forestillingen om at den samme oppskriften er egnet for både generelle og individuelle essenser har nå sin motforestilling i forestillingen om skjult

struktur. Om skjult struktur gjennom et eller annet filosofisk argument viser seg å ikke være sårbar for kontrafaktiske naturlover (kanskje ved å snarere være bestemmende for hvilke naturlover som er nødvendige), så er ikke dette noe som endrer på hvordan det identifiseres og det faktum at individer ikke er i besittelse av skjult struktur. Dette gir ikke noe konkluderende svar på spørsmål (ii), hvorvidt en oppskrift på essenser (fundert på en gangbar vei fra referanseforankring til essensielle egenskaper hos referenten) er egnet for individuelle essenser. Det kan finnes en slik oppskrift basert på mellomverdenslige identitetskriterier, bare ikke med en hovedrolle spilt av skjult struktur. Faktisk har det blitt forsøkt et argument for opphavsessensialisme ut fra tanken om at individer har mellomverdenslige identitetskriterier, nemlig i J. L. Mackies artikkel "De What Re is De Re Modality?" (1974b). Her er hans egen formulering av strategien: "[w]e secure the identity of persons and things through the transition from the actual to the merely possible by means of the same continuities that ordinarily secure identity within the actual world" (Mackie, J. L. 1974b: 553). Han kommer med dette i sammenheng med en drøfting av noen bemerkninger av Kripke som vi skal komme tilbake til med Penelope Mackies argument for opphavsessensialisme (kapittel 8). J. L. Mackie oppfatter det slik at han tar Kripkes bemerkninger et skritt lenger, og at det er et skritt som Kripke står fritt til å ta selv. Men det kan ikke stemme at Kripke står fritt til å ta skrittet ut i mellomverdenslige identitetskriterier, enten det er for individer eller slag; han vil i så fall måtte gi slipp på kontingent a priori.

5 Om kontingent a priori

5.1 kontingent a priori og oppskriften på essenser

Det vanligste eksempelet på kontingent a priori er antakelig *standardmeteren i Paris*. Dette finner vi hos Kripke (1980: 54–56). I Paris er det en stav S som forankrer referansen til "én meter". Det og bare det som har samme lengde som S er én meter langt. (Nå for tiden forankres riktignok referansen ut fra lyshastigheten isteden. Eksempelet er forenklet på andre måter også). Dette betyr at det er a priori at S er én meter lang hvis S eksisterer. For det er ikke behov for å undersøke empirisk om det stemmer: Hvis man forsøker å måle S med en annen målestokk, så vil man ikke finne ut at S avviker fra én meter; for et slikt avvik ville bare bety at den andre målestokken er unøyaktig eller falsk. Så det er a priori med "hvis S eksisterer, så er S én meter lang". Og like fullt er dette utsagnet kontingent. For S kunne godt

ha avvekket fra én meter. S ble laget for å være en viss brøkdel av meridianen gjennom Paris, og i oppmålingen av meridianen var det mye rom for feil, og det var også rom for feil i selve frembringelsen av S. For den saks skyld kunne trolig meridianen hatt en annen lengde. Dermed kunne S lett ha fått en annen lengde enn den faktisk har. Ikke desto mindre er "lengden til S" referanseforankringen til "én meter".

Standardmeterens rolle i referanseforankringen av "én meter" er ganske lik den rollen de lokale manifestasjonene spiller i indeksikalteorien for naturlige slag. Det og bare det som er av samme slag som *lokalt vann* teller som vann, og det og bare det som har samme lengde som S teller som én meter. En viktig forskjell er at hva som er samme slag kommer an på den skjulte strukturen til de lokale manifestasjonene. Denne fungerer som en referanseforankring sammen med de lokale manifestasjonene. Hvis den også (generelt sett) skal være essensiell, så må det være en gyldig slutning fra referanseforankring til essensielle egenskaper hos referenten. Man bør da stille spørsmålet om hvorvidt den *andre* referanseforankrende komponenten, altså de lokale manifestasjonene av vann, på lik linje er essensiell for referenten. Det er klart at om indeksikalteorien stemmer, så er det a priori med "hvis det finnes vann, så finnes det lokale manifestasjoner av vann". Det er ikke like klart om dette er *kontingent* a priori. For eksempel er det uklart hvorvidt det i den rette betydningen finnes lokale manifestasjoner av vann i alle mulige verdener hvor det finnes vann. I tilfellet med standardmeteren, hvor det foreligger ett konkret objekt, blir saken tydeliggjort. Det er a priori med "hvis noe er én meter langt, så er S én meter lang", men det er ikke nødvendig: S behøver ikke å eksistere i alle mulige verdener hvor det finnes noe som er én meter (formodentlig alle mulige verdener), og som det ble påpekt ovenfor er ikke S essensielt én meter. Dermed blir standardmeteren et moteksempel til "oppskriftens" antakelse om at det er en gyldig slutning fra referanseforankring til essensielle egenskaper hos referenten. Hvis komponentene som avgjør hva "N" refererer til akkompagnerer "N" i alle mulige verdener og forankrer "N" i en hvilken som helst mulig verden ved at N står i en viss relasjon til komponentene, så er det klart at N essensielt står i denne relasjonen til komponentene. Da vil det være en gangbar vei fra referanseforankring til essensielle egenskaper hos referenten. Men hvis komponentene *ikke* behøver å akkompagnere "N" i alle mulige verdener (slik som S ikke gjør overfor "én meter"), eller kan forlate sin rolle i forankringen av "N" (slik S må gjøre overfor "én meter" i det minste i mulige verdener hvor den avviker fra én meter), så vil det *ikke* være en gangbar vei. Dermed kan det fastslås at hvis skjult struktur er essensiell for sitt naturlige slag, så er det ikke takket være at den er en komponent i referanseforankringen til

navn på dette slaget. Det hjelper heller ikke å si at det er en gyldig slutning fra *eksternalistisk* referanseforankring til essensielle egenskaper hos referenten. For standardmeteren er eksternalistisk på lik linje med skjult struktur.

Det som hjelper er å avfeie kontingent a priori (med andre ord svare "ja" på spørsmål (i) fra kapittel 3). Man kan avfeie fenomenet ved å hevde at det ikke finnes kontingent a priori. Eventuelt kan man gå med på at det er noen særtilfeller av kontingent a priori, men hvor referanseforankringen har en egenart som gjør at det ikke er noen gyldig slutning til essensielle egenskaper hos referenten akkurat i de tilfellene. I resten av kapittelet skal det argumenteres for at kontingent a priori er et fenomen av betydning, slik at man ikke uten videre kan avfeie det.

5.2 Stipulative tilfeller

La oss begynne med et eksempel til på kontingent a priori. Jeg gir herved navnet "Brunellus" til den første hesten som tilhørte Napoleon. Nå vet jeg a priori at hvis Brunellus har eksistert, så har den tilhørt Napoleon. For ingenting som ikke har tilhørt Napoleon vil ha fått navnet "Brunellus". Dette er egenskaper referenten må ha som følge av referanseforankringen. I dette tilfellet må referenten ha de egenskapene som skal til for å plukkes ut av *dåpsbeskrivelsen* "den første hesten som tilhørte Napoleon". Men fordi referanseforankringen ikke er essensiell for referenten er det ikke dermed sagt at disse egenskapene er essensielle for Brunellus. Og det er formodentlig aksidensielt å være en hest som har tilhørt Napoleon. Så det er *kontingent* a priori med "hvis Brunellus har eksistert, så har den tilhørt Napoleon".

Man kan fort tenke at den kunnskapen vi nærmest har tryllet frem om Brunellus er av en lite imponerende sort. Kan det i det hele tatt kalles kunnskap? En som er uvillig til å kalle dette kunnskap er Keith Donnellan, som i "The contingent a priori and rigid designators" (1977) forsøker å vise at slike tilfeller av kontingent a priori, som vi kan kalle *stipulative*, ikke byr på ordentlig kunnskap. Argumentene hans baserer seg på at slik kunnskap enten er *de re* eller uordentlig, og at de ikke tilfredsstillende visse prinsipper han legger frem om *de re* kunnskap. Jeg er uenig både i prinsippene og i at stipulative kunnskaper ikke tilfredsstillende dem. Enighet og uenighet her vil imidlertid komme an på ens tanker om kunnskap generelt og *de re* kunnskap spesielt, så vi skal la det ligge.

Også standardmeteren og lokale manifestasjoner av vann kan sies å være

representanter for stipulative tilfeller. Men det er to forskjeller å merke seg. Den første er at vi her står overfor stipulasjoner som synes å være *kollektive*: Det er i en forstand et fellesskap som har foretatt stipulasjonene. Når det er sagt tror jeg vi alle er i besittelse av våre egne "standardmål" for blant annet lengde, størrelse, tyngde og fart. Jeg tror for eksempel at det er a priori med "enorme objekter har ikke hele mitt liv vært mindre enn meg". Hvis det plutselig skulle gå opp for meg at jeg hele mitt liv har vært en kjempe som rager over fjeltopper (det er formodentlig ikke a priori utelukket), så vil det samtidig gå opp for meg at det jeg trodde var enorme objekter hele tiden har vært små. Så dette vil ikke være en situasjon hvor jeg oppdager at enorme objekter hele mitt liv har vært mindre enn meg. Men hvis jeg derimot forestiller meg den metafysiske muligheten av at jeg rager over fjelltoppene, så forestiller jeg meg enorme objekter som er mindre enn meg.

En annen forskjell er at standardmeteren og lokale manifestasjoner av vann forankrer referansen til slag, og at de gjør det ved at de selv er av dette slaget. Det blir dermed a priori med "S er én meter lang" og "lokale manifestasjoner av vann er vann". Med Brunellus vil hesten selv være gjenstand for kontingent a priori, men det vil ikke være noe referanseforankrende element som er gjenstand for kontingent a priori (bortsett fra i en viss forstand selve navnet "Brunellus", sml. seksjon 5.4). Det er verdt å merke at "lokale manifestasjoner av vann er vann" er *nødvendig* a priori dersom substansessensialisme gjelder. Derfor er ikke dette *kontingent* a priori for Kripke.⁵

5.3 Egosentriske tilfeller

La oss anta at stipulative kunnskaper ikke er ordentlig kunnskap. Hvilke konsekvenser har dette? Det finnes likevel kontingent a priori som byr på ordentlig kunnskap, for eksempel "jeg eksisterer".⁶ Dette utsagnet er a priori for taleren, men også kontingent da vi ikke er nødvendige skapninger. Et annet eksempel i noenlunde samme gate (men uten den sikre viten som i det minste Descartes ville tillegge sin *cogito*) er "det finnes utsagn", som er a priori for alle tilhørere, men som er kontingent da hverken mennesker eller andre skapninger hadde behøvd å eksistere. Det er mange tilfeller av kontingente a priori som i likhet med *cogito*-utsagnet kan kalles *egosentriske*. Her er noen eksempler.

⁵ Sml. (Kripke 1980: 135, fotnote 69). Kripke er ikke her eksplisitt om at han legger substansessensialisme til grunn, og dermed lyder det som om gullet som forankrer referansen til "gull" er essensielt gull *i kraft av* den referanseforankrende rollen. Eventuelt legger ikke Kripke substansessensialismen til grunn, men er snarere blendet av den.

⁶ Observasjonen om at "jeg eksisterer" er kontingent a priori kan tilskrives Harry Frankfurt, ifølge (Kripke 2011b: 304).

Jeg er her nå.

Hvis denne stolen eksisterer, så befinner den seg i nærheten.

Du eksisterer, eller så snakker jeg til meg selv.

Det midterste utsagnet er a priori for den som innser hva slags demonstrativ som blir brukt. Uttrykket "denne stolen" kan godt tas i bruk for å referere til noe i en møbelreklame, men hvis noen spør "kan jeg sette meg i denne stolen?" og en tilhører tror at demonstrativet kanskje refererer til noe i en møbelreklame, så har han ikke forstått spørsmålet, og det samme med korresponderende utsagn eller utsagn som anaforisk henter referenten fra referansen i spørsmålet.

5.4 Språklige tilfeller

Donnellan er klar over at cogito-utsagnet er kontingent a priori, og antyder at man også har kontingent a priori i form av "...some statements about language that can be known just through knowing the language" (1977: 12). Donnellan utdyper ikke antydningen, men jeg vil tro at "det finnes utsagn" gir et eksempel på denne formen for kontingent a priori. Slike tilfeller kan kalles *språklige*. Mange utsagn om språk er kontingente ved at de er usanne i mulige verdener hvor det ikke finnes språk, men de kan også være kontingente ved at de er usanne i mulige verdener hvor ord brukes annerledes enn vi bruker det. Hvis man finner en inskripsjon som er et navn, for eksempel inskripsjonen "Ozymandias" på sokkelen til en statue, så er det a priori med "hvis Ozymandias eksisterer og inskripsjonen 'Ozymandias' er et navn, så refererer den til Ozymandias", men det er kontingent ettersom inskripsjonen kunne ha vært et navn på en annen eller ingenting. I henhold til diverse kausalteorier for navn vil det her dreie seg om at den kausale kommunikasjonskjeden som forankrer inskripsjonen i Ozymandias, og som således tar seg av referanseforankringen, kunne ha forankret inskripsjonen i andre objekter eller ingenting. Hvordan den kausale kommunikasjonskjeden går i kontrafaktiske mulige verdener har ingenting å si for hva navnet refererer til når vi bruker det for å beskrive disse mulige verdenene. Når dette er sagt kan det godt være at et navn, forstått som noe bare én kan ha per mulige verden, ikke kunne ha blitt brukt til å

referere til noe annet enn referenten til *vår* bruk av navnet; med andre ord at den faktiske forankringen av kommunikasjonsskjedene er essensielle for navnet (men som sagt ikke for referenten). Jeg tror ikke mitt navn kunne ha blitt gitt til noen andre enn meg, like lite som min signatur kunne ha blitt laget av noen andre enn meg. Jeg tror ikke det finnes noen mulig verden hvor noen andre enn meg signerer med mitt navn uten å dermed lage en falsk signatur, og i det minste i den forstand kunne ikke navnet mitt ha tilfalt noen andre, som tross alt ville ha vært i stand til å bruke sitt eget navn som ekte signatur. Av den grunn lot jeg det dreie seg om en *inskripsjon* i eksempelet med "Ozymandias".

5.5 To påstander om kontingent a priori

Selv om Donnellan er klar over at det finnes egosentriske og språklige tilfeller, er det de stipulative han er interessert i. Etter å ha nevnt cogito-utsagnet og antydnet at det finnes språklige tilfeller skriver han: "But the procedure Kripke is talking about is quite general and the statements that supposedly come out as both contingent and knowable a priori do not enjoy any special status such as the conclusion of the *Cogito* does" (1977: 13). Det later til at han ser landskapet som delt inn i de stipulative tilfellene, som er oppskriftsmessige, og enkelte *særtilfeller*, som har en spesiell status. Han har rett i at de stipulative tilfellene er oppskriftsmessige. Mitt eksempel med "Brunellus" ble laget etter en oppskrift. Alt som behøves er en bestemt beskrivelse som plukker ut objektet som skal bære navnet (altså at navnet gis med en *dåpsbeskrivelse*, fremfor *ostensivt*), og at noen av egenskapene det må ha for å plukkes ut av den bestemte beskrivelsen er egenskaper som er aksidensielle for dette objektet.

Donnellan er mistroisk til de stipulative tilfellene. Det synes for ham som at man stipulerer seg til kunnskap om ikke-språklige forhold (1977: 13). Det blir dermed en løsning på et problem å si at de stipulative tilfellene ikke byr på ordentlig kunnskap, eller mer presist at det er kunnskap av samme sort som den man har hvis man får vite fra en troverdig kilde at en setning man ikke forstår er sann. Man vet at en setning uttrykker en sannhet, men kjenner ikke sannheten som uttrykkes av setningen (1977: 18). Vi antok ovenfor at Donnellan har rett i dette, og etterlyste konsekvenser. En konsekvens er at eksistensen av kontingent a priori kan fremstå som ubetydelig sammenliknet med eksistensen av nødvendig a posteriori, som ubestridelig er ordentlig kunnskap. Riktignok har man særtilfeller, slik som "jeg eksisterer", men observasjonen om at dette utsagnet er kontingent a priori bare føyer seg inn i rekken av

merkverdigheter ved det. Særtillfellene er særtillfeller og de andre tilfellene, de stipulative, byr ikke på ordentlig kunnskap.

Slik kan man i det minste resonnerer, og faktum er at ideen om kontingent a priori har kommet i skyggen av ideen om nødvendig a posteriori. John P. Burgess ser etter betydningen av kontingent a priori, og konkluderer: "...the existence of a priori contingencies appears to be something in the nature of a curiosity, whose main importance lies simply in underscoring the conceptual distinctness of the categories of the necessary and the a priori" (2013a: 58). Det kan legges frem to påstander om kontingent a priori, hvorav den andre henter mye av sin inspirasjon fra den første.

- (a) Kontingent a priori er enten særtillfeller eller stipulative tilfeller, og de stipulative tilfellene byr ikke på ordentlig kunnskap.
- (b) Kontingent a priori er kuriositeter som er av betydning først og fremst ved å hjelpe til med å undergrave sammenholdingen av a priori og nødvendig.

Jeg tror Kripke vil bestride både (a) og (b). Det er lett å forveksle kontingent a priori og analytiske utsagn. Utsagnet om Brunellus kan fremstå som analytisk fordi det i en forstand er sant i kraft av hvordan Brunellus ble *definert*, og å si at noe er sant per definisjon høres ut som å si at noe er analytisk sant. Ifølge Kripke er det en del forsøk på å undergrave distinksjonen mellom det analytiske og det syntetiske som involverer en slik forveksling (1980: 122, fotnote 63). Så Kripke ser for seg at kontingent a priori har flere betydelige konsekvenser enn hva Burgess og andre som stiller seg bak påstand (b) ser for seg. Hva angår påstand (a) ser ikke Kripke det problemet som Donnellan ser, med at man i de stipulative tilfellene stipulerer seg til kunnskap om ikke-språklige forhold. "I ... think that some such stipulation may significantly affect the way one thinks about the world[.]" (Kripke 2011c: 305, fotnote 32). Så da er formodentlig kunnskap om stipulasjoner noe som kan ta opp i seg mer substans. Kripke henviser til upubliserte tekster hvor saken utdypes.

5.6 Fenomenale tilfeller

Selv vil jeg også bestride både (a) og (b). Som allerede nevnt tror jeg ikke Donnellans

innvending mot de stipulative tilfellene holder. Imidlertid er det ikke denne delen av påstand (a) vi skal bite oss fast i, da man ved å bite seg fast der vil fare langt av sted. Snarere er det den delen som går ut på at kontingente a priori enten er særtilfeller eller stipulative. Enhver todeling av dette mangfoldige landskapet vil være misvisende, og spesielt en som gjør at tilfeller av kontingent a priori enten må sammenstilles med cogito-utsagnet eller med de stipulative, som kan produseres på kommando. Man behøver ikke gå lenger enn til *Naming and Necessity* for å finne tilfeller som ikke bør sammenstilles med cogito-utsagnet og som heller ikke kan produseres på kommando. Kripke nevner hverken egosentriske eller språklige tilfeller, men fremsetter tilfeller som kan kalles *fenomenale*. "In the case of a natural phenomenon perceptible to the senses, the way the reference is picked out is simple: 'Heat = that which is sensed by sensation S'. Once again, the identity fixes a reference: it therefore is *a priori*, but not necessary, since heat might have existed, though we did not" (Kripke 1980: 136). Det er litt underlig at fenomenale tilfeller ikke nevnes oftere. De blir ikke nevnt i noen redegjørelser for kontingent a priori hos Kripke som jeg har sett. Det bør påpekes at for *naturlige slag* (som ikke er det samme som *naturfenomener*, selv om begge deler er slag til forskjell fra individer) ser Kripke for seg en *eksternalistisk* referanseforankring i analogi til kausalteorien for egennavn (Kripke 1980: 135–139). Denne eksternalistiske referanseforankringen er ikke ulik den man finner hos Putnam. Det er *åpent* for Kripke (eller kanskje snarere for en inkonsekvent versjon av Kripke) å se essensialisme om naturlige slag som et skritt videre fra eksternalisme om termer for naturlige slag. Med et naturfenomen som varme er ikke denne fremgangsmåten en gang åpen for ham, da han mener varme essensielt er *molekylers bevegelse* (Kripke 1980: 99). For hvis det er essensielt for varme å være molekylers bevegelse som følge av en eksternalistisk referanseforankring, noe som forutsetter at molekylers bevegelse spiller samme rolle overfor "varme" som både Kripke og Putnam mener at H₂O spiller overfor "vann", nemlig som en eksternalistisk referanseforankring, så vil ikke identitetsutsagnet i sitatet ovenfor være *a priori*, like lite som at det er a priori med "vann er identisk med væsken som er fargeløs, uten smak, fyller hav og innsjøer, etc. etc."

Det er på sin plass med noen få ord om naturfenomener og naturlige slag. Tydelige eksempler på det sistnevnte er dyrearter og kjemiske slag, og tydelige eksempler på det førstnevnte er varme, lys, lyd og diverse værphenomener. Om naturfenomener gir det god mening å si at noen av dem er *sansbare*. Det gir ikke like god mening å si at det finnes naturlige slag som er sansbare. Hva vil det si at *katt* er sansbar? Man kan klappe en katt, men dette er ikke å sanse *katt*. Man kan svømme i en innsjø, men dette er i en ikke å sanse *vann*,

like lite som vi sanser luft til vanlig. Nå kan man riktignok protestere og si at vi sanser vann (og andre væsker) når det drikkes. Det kan imidlertid hevdes at vann forholder seg til drikking av vann som luft forholder seg til innpust. Det er noe som smakes på, og dermed som sanses, i det første tilfellet, og (ofte) noe som luktes i det andre tilfellet; men det er ikke luft som luktes og heller ikke vann som smakes på. Dette er kanskje mer overbevisende hvis man tenker på at et slag ikke er et individ, og at det ikke er noen selvfølge at man sanser objekter som ikke er individer. Det kan være at det finnes en *konkret* bruk av "vann" som referer til noe sansbart (sml. seksjon 4.2) Uansett tror jeg det er riktig å si at man sanser varme, og ikke bare varme individer.

Det er trolig bare sansbare naturfenomener som involverer fenomenale tilfeller av kontingent a priori, og ikke for eksempel radiobølger. Det kan imidlertid være vanskelig å si hvilke naturfenomener som er sansbare og hvilke som ikke er det. Er for eksempel *fordampning* sansbart? Også blant de sansbare naturfenomenene tror jeg det er et spørsmål om hvilke som involverer kontingent a priori. Ta for eksempel fenomenene *løvebrøl* og *fuglekvitte*. Er det a priori med "Løvebrøl = det som sanses ved fornemmelsen L" og "fuglekvitte = det som sanses ved fornemmelsen F"? Ikke dersom det kan oppdages at løvebrøl kan høres ut som fuglekvitte, eller at fuglekvitte kan høres ut som løvebrøl. Det er ganske vanskelig å forestille seg en løve som øyensynlig brøler og at lyden høres ut som fuglekvitte, eller at en spurv øyensynlig kvitrer og at lyden høres ut som løvebrøl. Spørsmålet er imidlertid om man ved å komme over slike situasjoner oppdager at løver er i stand til å kvitre som en fugl eller om løvebrøl er i stand til å sanses ved fornemmelsen F og ikke bare L, og tilsvarende om spurver er i stand til å brøle som en løve eller om fuglekvitte er i stand til å sanses ved fornemmelsen L og ikke bare F. Hva som er det rette svaret her er avgjørende for hvorvidt utsagnene er a priori. Dersom de *er* a priori, så er de trolig kontingent a priori: Det finnes mulige verdener hvor fugler kvitrer og løver brøler uten at noen hører noe som helst.

Det er et spørsmål om hvilke naturfenomener som er sansbare og hvilke sansbare naturfenomener som involverer fenomenale tilfeller av kontingent a priori. I det minste på denne måten skiller de fenomenale tilfellene seg fra de såkalte særtillfellene, altså de egosentriske og de språklige tilfellene. Man kan *oppskriftsmessig* fremsette utsagn på den formen som Kripke gjorde med varme og vi har gjort med løvebrøl og fuglekvitte, og deretter forsøke å avgjøre hvilke av dem som er kontingent a priori, mens det ikke er noen tydelig oppskriftsmessighet forbundet med særtillfellene. Men selv om de fenomenale

tilfellene i likhet med de stipulative tilfellene har ved seg en oppskriftsmessighet, skiller de seg fra de stipulative ved å ikke kunne lages på kommando. For øvrig skiller de seg fra de stipulative ved at man neppe kan betvile at eventuelle fenomenale tilfeller byr på kunnskap.

5.7 Prinsipielle tilfeller

Hvorfor er det av betydning at en viss porsjon av våre kunnskaper er både kontingent og a priori? Dette spørsmålet synes å forutsette noe vi ikke behøver å akseptere, nemlig at saken kommer an på om det kaster lys over et stykke kunnskap å fremholde den som kontingent a priori. Det ville i så fall bety at fenomenet ikke belyser områder hvor det ikke finnes kontingent a priori. Jeg har i tankene at det ikke finnes kontingent a priori kunnskap om hva som er nødvendig eller mulig: Alt som er sant eller usant på dette området er sant eller usant med nødvendighet. Jeg tror kontingent a priori er av betydning for kunnskap på dette området, bare at det ikke er i kraft av å være en spesiell form for kunnskap, men snarere i kraft av å lede til feiltakelser om hva som er nødvendig. Jeg sikter med dette til utsagn (gjerne generelle utsagn) som er kontingent a priori, men som i kraft av sin form, innhold og status som a priori er egnet til å bli oppfattet som nødvendig. Vi kan kalle dem *prinsipielle* tilfeller av kontingent a priori. Jeg tror slike prinsipper er virksomme i både filosofiske og hverdagslige resonnementer.

Det kan være at det følgende er et kontingent a priori generelt utsagn: "For alle x, hvis x er et sansbart naturfenomen, så finnes en y slik at x = det som sanses ved fornemmelsen y". Eller mer komprimert: "Sansbare naturfenomener har en karakteristisk fornemmelse som det sanses ved". Har man her et prinsipielt tilfelle av kontingent a priori? Det kommer blant annet an på hvor egnet utsagnet er til å oppfattes som nødvendig. Jeg har ikke tenkt til å gi noe mål for en slik egnethet. Vi skal senere (seksjon 10.8) komme over et resonnement hvor prinsipielle tilfeller synes å være virksomme. Her er noen eksempler på kontingent a priori utsagn som trolig gjør seg fortjent til statusen som prinsipielle.

Alle spatiale hendelser er relatert til meg i tid og rom.

Hvis det finnes gammeldagse F-er, så finnes det F-er som ikke er gammeldagse.

Det finnes lys hvis og bare hvis det finnes mørke.

Den første er ganske rett frem. Den er kontingent fordi min eksistens er kontingent, og kan med rimelighet hevdes å være a priori (analytisk eller syntetisk). Den andre er kontingent fordi det er mulige verdener hvor den teknologiske utviklingen eller deler av den stanser på et visst punkt. Hvis noe slikt skjer i den aktuelle verden, så vil det ikke dreie seg om at noe blir gammeldags.

En del dikotomier vil fungere på den måten at det vil finnes instanser av begge slag eller ingen. Slik er det kanskje for det tredje eksempelet vårt. Det er ikke sikkert at det er a priori, ettersom det er formulert slik at det vil være usant dersom alt blir mørkt. Med hensyn til hvorvidt alt kan bli mørkt er det av betydning hvorvidt for eksempel *elektromagnetisk stråling fra den synlige delen av spekteret* fungerer som eksternalistisk referanseforankring for "lys", eller om lysfornemmelser a priori medfører sansning av lys. (Men det vil trolig uansett ikke være noen *bikondisjonal* sammenheng mellom lys og lysfornemmelser, slik som med varme; for det synes som om man kan stenge fenomenet ute, i den forstand at man ikke fornemmer det, og at det kan sies å være stengt ute for blinde). Det finnes kanskje en mulig verden uten *elektromagnetisk stråling fra den synlige delen av spekteret*, og dette vil være en mulig verden badet i mørke. Men det er kanskje sant at uten både lys og mørke, så ville vi ikke ha delt inn spekteret i synlig og usynlig. Både lys og mørke (men ikke nødvendigvis til enhver tid) er påkrevd av referanseforankringen til "lys" og "mørke", og later således til å være a priori. Men det er ikke dermed sagt nødvendig, ettersom det ikke er sikkert at *elektromagnetisk stråling fra den synlige delen av spekteret* er nødvendig.

Noe tilsvarende gjelder for det teknologiske tilfellet, bare at her er det ikke et *spekter*, men en *utvikling*. Begreper på formen "gammeldags F" får sine referanser forankret på grunnlag av en utvikling som faktisk har funnet sted, men som ikke hadde behøvd å finne sted. En fjærpenn er et gammeldags skriveredskap, men ville ikke ha blitt kalt "gammeldags" hvis utviklingen hadde stanset der. Derfor er det a priori med "hvis det finnes gammeldagse skriveredskaper, så finnes det skriveredskaper som ikke er gammeldagse". Men en kontrafaktisk mulig verden hvor skriveredskapene strander med fjærpenner er en mulig verden hvor skriveredskapene er gammeldagse. Her er et par eksempler til.

Alle gjenstander er fullstendige i begynnelsen.

Hvis en hendelse er uunngåelig, så vil den inntreffe.

Det første utsagnet er a priori hvis man tenker på en gjenstand som fullstendig så lenge ingen av delene mangler. En klokke K kan være ufullstendig en periode hvor en del mangler. Kanskje har man fått det for seg å ta den fra hverandre for så å sette den sammen igjen, og i den anledning rotet bort sekundviseren, som vi kan kalle "S". Når man omsider finner S og setter den tilbake, er klokken igjen fullstendig. Hvis man ikke finner S kan man skaffe en passende ny sekundviser som erstatning. Når erstatningen settes på plass, så er klokken like fullstendig som med S. I den betydningen av "fullstendig" synes det å være a priori med "K er fullstendig i begynnelsen". Det er sant at man kan klage på en klokke man har kjøpt som *skulle* hatt sekundviser, men som mangler det, og at det vil være et dårlig svar på klagen at akkurat den klokken man kjøpte skilte seg ut fra andre klokker i samme produksjonsserie ved å fra begynnelsen av mangle sekundviser; men hvis klokken virkelig fra begynnelsen av ikke var utstyrt med sekundviser, og aldri senere har fått noen, så har den aldri manglet noen sekundviser i samme forstand som når K mangler S. Det kan hevdes at den dermed aldri har manglet en sekundviser i en *reell* forstand. Det ville være underlig om klokker som er én blant mange eller laget etter en nøyaktig plan er i stand til å mangle deler i en *reell* forstand fra begynnelsen av, når dette ikke kan gjelde for en som en dyktig urmaker har laget etter innfall. Uansett er det i en forstand a priori med "K er fullstendig i begynnelsen". Men det er kontingent a priori. For la oss si at S er en av K sine opprinnelige deler. Det finnes en mulig verden hvor S mangler fra begynnelsen av, og hvor K ikke får noen sekundviser. Dette vil være en mulig verden hvor K mangler en del fra begynnelsen av. Man kan som regel, straks etter å ha laget en gjenstand, peke på en del som ved en glipp eller av andre grunner kunne ha manglet uten å bli gjort opp for. Kunne kaffekoppen ha vært uten hank? Ja, den kunne ha blitt laget uten hank, og dermed manglet en del. Men kaffekopper uten hank er ikke generelt mangelfulle; bare de som mister hanken sin er mangelfulle, og dermed er det ingen som er mangelfulle fra begynnelsen av.

En metode for å overbevise seg om at noe er a priori, er å lage fiksjoner om hva et allmektig og allvitende vesen er ute av stand til. Et slikt vesen er like lite i stand til å lage en gjenstand som i begynnelsen mangler visse deler som en hvilken som helst dødelig. Før gjenstanden er laget kan han ikke peke ut hvilke deler den vil ha i begynnelsen; denne utpekingen vil først få sin referent når gjenstanden er frembragt. Og etter frembringelsen er det for sent å endre på saken, selv for et allmektig og allvitende vesen. Mer generelt vil hendelser som et slikt vesen ikke er i stand til å forhindre, og som dermed med rette kan kalles

uunngåelige hendelser, være hendelser som a priori kommer til å inntreffe. En hendelse som er uunngåelig i denne betydningen av "uunngåelig" behøver ikke alltid å ha vært uunngåelig. Det kan være at om man går langt nok tilbake i tid, så er ingen hendelser uunngåelige. Det allmektige og allvitende vesenet vet at hvis han skal falsifisere "hvis en hendelse er uunngåelig, så vil den inntreffe", så må han tålmodig vente på at en hendelse blir uunngåelig før han forsøker å forhindre den, noe han riktignok ikke vil ta seg bryet med ettersom han vet at hvis han er i stand til å forhindre den, så er den ikke uunngåelig. Like fullt er det ingenting i veien for at han (eller mer beskjedne vesener) i en mulig verden forhindrer en uunngåelig hendelse. Det er bare å forhindre den før den blir uunngåelig.

Del III Gjennomgang av argumenter

I denne delen skal vi gjennomgå et utvalg argumenter for opphavssensialisme. Vi skal begynne og avslutte med Kripkes argumenter. Det vi skal begynne med kan kalles *forestillbarhetsargumentet*. Det avsluttende kapittelet tar for seg den beryktede fotnote 56 i *Naming and Necessity*, og argumenter inspirert av denne fotnoten. I det andre kapittelet (kap. 7) skal vi utforske McGinns argument for biologisk opphavssensialisme, som jeg kaller *identitetsargumentet*. Deretter følger et kort kapittel som tar for seg *forgreiningsargumentet* til Penelope Mackie. Kapittel 9 er viet Strawsons epistemiske nødvendighet og *det strawsonske argumentet* for opphavssensialisme. Vi skal se at samtlige argumenter har sine brister.

6 Forestillbarhet og uforestillbarhet

Ifølge Kripke lar det seg ikke gjøre å forestille seg et bord med et kontrafaktisk opphav. Hver gang man forsøker, forestiller man seg isteden et *annet* bord som likner. Denne *uforestillbarheten* påpekes i både *Naming and Necessity* og "Identity and Necessity". Vi kan kalle det *forestillbarhetsargumentet*.

We might think one could imagine [that this lectern was made of ice], but if we try, we can see on reflection that what we are really imagining is just there being another lectern in this very position here which was in fact made of ice (Kripke 2011a: 23).

[T]hough we can imagine making a table out of another block of wood or even from ice, identical in appearance with this one, and though we could have put it in this very position in the room, it seems to me that this is *not* to imagine *this* table as made of wood or ice, but rather it is to imagine another table, *resembling* this one in all external details, made of another block of wood, or even of ice (Kripke 1980:

114).

Når det blir hevdet at noe er uforestillbart, kan man spørre *hva* det er som er uforestillbart. Dette vil det ofte være vanskelig å svare på, da man ikke kan forestille seg et svar. Likevel kan man beskrive en del objekter som ikke kan forestilles, for eksempel beskrive et objekt som både rundt og firkantet. Man kan ikke forestille seg en rund firkant. Men en slik uforestillbarhet bør antakelig ikke oppfattes som noe med rot i forestillingsevnen. Man vil ellers fort ende opp med å undre seg over at forestillingsevnen på den ene siden er ute av stand til å anskueliggjøre en firkant som rund, mens den på den andre siden er ute av stand til å anskueliggjøre en regulær tusenkant som forskjellig fra en sirkel. Så man vil for eksempel si at en rund firkant er uforestillbar fordi det er analytisk usant at det finnes noe som er både rundt og firkantet. Til sammenlikning vil analyticitet trolig være den beste forklaringen på hvorfor man ikke får en forestilling om et firbent dyr som ikke er et dyr ved å kombinere på en finurlig måte en forestilling om et firbent dyr med forestillingen om et bord. Den uforestillbarheten som Kripke mener å påvise er imidlertid av en annen art: Han forfekter ikke en *analytisk* kobling mellom ulike individer, men en kobling som er nødvendig a posteriori. I *forestillbarhetsargumentet* dreier det seg ikke om ulike forestillinger som kan eller ikke kan kombineres, men snarere om hva forestillingsevnen er i stand til. Det later til at hver gang man forsøker å forestille seg et bord med et kontrafaktisk opphav, så vil forestillingsevnen glippe det relevante bordet og erstatte det med et annet.

Å kontrollere Kripkes påstand om uforestillbarhet fordrer å referere til et visst bord med en rigid designator. Det vil ellers ikke være snakk om å glippe det relevante objektet og erstatte det med et annet: En ikke-rigid designator plukker ut ulike objekter i noen ulike mulige verdener, slik at det ikke vil være *ett* relevant objekt. Man kan ha som intensjon å gripe bordet *i seg selv*, og likevel ende opp med å gripe det gjennom en bestemt beskrivelse. Kanskje vil man forsøke å gjøre seg oppmerksom på bordets blotte eksistens ved å berøre bordflaten (fordi man har en naiv oppfatning om at soliditeten og eksistensen er to sider av samme sak, eller fordi man har en oppfatning om at en metode for å forvise seg om at bordet ekisterer også vil være en metode for å rette oppmerksomheten mot bordets blotte eksistens). Slike *metoder* for å gripe bordet i seg selv vil trolig ikke munne ut i noen rigid referanse, men snarere gripe objektet gjennom en bestemt beskrivelse, for eksempel "bordet jeg nå berører". Jeg kunne ha berørt et annet bord, så denne bestemte beskrivelsen vil være ikke-rigid.

Forestillbarhetsargumentet kan klargjøres ved å lage et tilsvarende argument for en

annen essensialistisk tese. Her har jeg en realistisk utført modell av en seilskute, ikke større enn at den kunne fått plass i en flaske. Jeg kan tydelig se for meg dette skipet ute på havet, og i en slik størrelsesorden at mannskapet jeg forestiller meg er mennesker, ikke miniatyrmennesker. Men dette er ikke *egentlig* en forestilling om modellskipet; snarere er det en forestilling om et annet objekt, et stort skip som i sitt utseende likner modellskipet. Og slik er det hver eneste gang jeg forsøker å forestille meg modellskipet som et ekte skip. Så om denne formen for uforestillbarhet impliserer umulighet, så vil et modellskip ikke kunne være et ekte skip.

At *uforestillbarhet impliserer umulighet* kan synes å ikke passe inn i den modale metafysikken som Kripke har til felles med Putnam. Til dels tror jeg dette bare viser at Kripke avviser Putnams slagord om at *forestillbarhet ikke impliserer mulighet*. Men "uforestillbarhet impliserer umulighet" er uansett forenlig med Putnams slagord. Når "forestillbarhet" leses som "det er forestillbart at p" og "mulighet" leses som "det er mulig at p", og "uforestillbarhet" og "umulighet" leses som negasjonen av henholdsvis det førstnevnte utsagnet og det sistnevnte, så vil den ene kondisjonalen være den omvendte av den andre (dvs. den ene er "q bare hvis r" og den andre er "q hvis r"). Dette bør vektlegges fordi man lett kan oppfatte det slik at forestillingene om hva som er mulig er noe som står i forbindelse til mulighetene gjennom et slags medium, og et slikt bilde oppmuntrer til at det enten er en bikondisjonal eller ingen kondisjonal mellom forestillbarhet og mulighet, ved at mediumet er enten gjennomsiktig eller ugjennomsiktig, til forskjell fra gjennomsiktig den ene veien og ugjennomsiktig den andre veien.

Uansett om medium-bildet er misvisende eller ikke, finnes det grunner til å tro at Kripke ikke stiller seg bak Putnams slagord. Et av dem fremgår av måten uforestillbarheten fungerer på når det er en forestillingsevne som glipper det relevante objektet og erstatter det med et annet. Det later til å dreie seg om en forestillingsevne som så pålitelig sporer muligheter til forskjell fra umuligheter at den heller gir slipp på det relevante objektet enn å fremvise en umulighet. Så en filosof som mener at en slik uforestillbarhet impliserer umulighet, vil formodentlig ha rom for en tilsvarende forestillbarhet som pålitelig sporer muligheter, noe som er et langt stykke på vei mot at forestillbarhet impliserer mulighet. Jeg sier "en tilsvarende forestillbarhet" fordi det uansett hvordan man snur og vender på det vil være rom for en forestillbarhet som bryter med implikasjonen, så lenge det finnes *nødvendig a posteriori* og i den forstand epistemiske muligheter (dvs. det som ikke a priori er utelukket) som ikke er metafysiske muligheter. For da vil ikke evnen til å fremvise de epistemiske

mulighetene være en ufeilbarlig evne til å fremvise metafysiske muligheter, og en slik evne vil ganske sikkert fortjene å bli kalt en forestillingsevne.

Den uforestillbarheten det har vært snakk om er en med rot i hva forestillingsevnen er i stand til. Det er uforestillbart med et visst bord med kontrafaktisk opphav og med et visst modellskip som ekte skip, av den grunn at forestillingsevnen hver eneste gang glipper det relevante objektet og erstatter det med et annet. Med antakelsen om at også en slik uforestillbarhet impliserer umulighet (og ikke bare de "analytiske" uforestillbarhetene), er det som om mulighetene formes i et slags stoff med visse egenskaper som hindrer visse former i å kunne dannes. Med en slik metafor synliggjøres en fallgrube, nemlig den at uforestillbarheter impliserer umuligheter som hefter ved "mulighetsstoffet" fremfor ved tingene selv. Som illustrasjon vil jeg gi noen moteksempler til slutningen fra uforestillbarhet til umulighet. Ifølge Kripke er en smerte essensielt en smerte (en smertefornemmelse). Han sier at ingen tilfeller av essens er mer opplagt enn dette (Kripke 1980: 146). Opplagtheten beror trolig på uforestillbarheten av en viss smerte som noe annet enn en fornemmelse. Men det er også i samme forstand uforestillbart (kan man hevde) med fornemmelser av en svært annerledes art enn de menneskelige, og man skulle tro diverse eksotiske fornemmelser er å finne hos mulige skapninger eller for den saks skyld hos flaggermus. Det bør imidlertid påpekes at Kripke antakelig ikke vil regne de eksotiske fornemmelsene som metafysiske muligheter ved mindre de er tilknyttet den aktuelle verden. Hvis det ikke finnes en reell tilknytning vil de avfeies som rene fiksjoner på lik linje med enhjørningen. Det er også andre moteksempler blant sanseaktige uforestillbarheter, slik som uforestillbarheten av at man ikke kjenner igjen et sted eller en person, for eksempel at man ikke kjenner igjen seg selv i speilet. Jeg sikter her til en billedlig forestilling: Noen kan tegne et bilde av en person man ikke kjenner igjen, men man kan ikke *selv* tegne (på ark eller i tankene) et bilde av en man ikke kjenner igjen. (Hvis man forestiller seg bildet som den andre tegnet, så kjenner man igjen figuren på dette bildet). I alle disse tilfellene er det nærliggende å tenke at "stoffet" som former mulighetene har visse begrensninger, men at disse begrensningene ikke smitter over på mulighetene, slik at det ikke er noen slutning fra uforestillbarhet til umulighet.

De ovennevnte uforestillbarhetene er kanskje av en annen art enn den som gjelder for bordet eller modellskipet. Man kan imidlertid gi moteksempler også for uforestillbarheter som synes å fungere på samme måte som disse. Jeg ser en flekk på veggen, og jeg forsøker å forestille meg at den isteden befinner seg et stykke til siden for der den faktisk befinner seg,

uten at fasongen eller andre utseendemessige egenskaper er endret på noe vis. Jeg passer på at forestillingen ikke er av en epistemisk art; altså ikke som om jeg lurer på om kanskje flekkens tilsynelatende plassering er illusorisk. Jeg forestiller meg at verden var på en litt annen måte, ikke at den fremstår som annerledes enn den er. Utenfor er det fotspor i snøen, og jeg kan gå ut og velge et av dem som jeg forestiller meg at befinner seg et stykke unna der det faktisk befinner seg, også dette uten å endre på utseendet. I begge tilfellene synes det som om forestillingsevnen glipper det relevante objektet og erstatter det med et som likner, akkurat som med bordet og modellskipet. Det er imidlertid vanskelig å la seg overbevise om at flekken ikke kunne ha befunnet seg et annet sted på veggen, da den har havnet der ved en tilfeldighet. Og selv om fotspor ikke befinner seg ved tilfeldighet der de befinner seg, er det heller ikke med nødvendighet (i det minste ikke metafysisk nødvendighet) at man setter føttene der man setter dem.

7 Identitetsargumentet

McGinn (1976) gir et argument for en biologisk opphavsessensialisme som skal ha det til at *zygoter* (befruktede egg) er essensielle for personer. Slutningen fra premisser til konklusjon er tilsynelatende enkel, og man kan få inntrykk av at alt egentlig står og faller på det ene premisset, som til gjengjeld kanskje ikke er så lett å svelge. Argumentet går som følger.

I. Personer er identiske med zygoter.

II. Identiteter er nødvendige.

Altså er zygoten essensiell for en gitt person.

McGinn har lite å fortelle om det andre premisset. "[It] scarcely requires comment, so long as one accepts that identity is a rigid relation and that there are genuine identities across time – both of which I shall here take as read" (McGinn 1976: 132). Begrepet "rigid relasjon" er skissert på en litt uheldig måte av McGinn – noe jeg vil komme tilbake til, fordi skisseringen viser symptomer på et feilgrep – men i det minste dreier det seg om at når en rigid relasjon holder, så holder den i alle mulige verdener hvor det som relateres eksisterer. Det første premisset kan være vanskelig å svelge, tatt i betraktning at en person er svært forskjellig fra en zygot. McGinn ber oss imidlertid huske at også sommerfugler er svært forskjellige fra sommerfugllarver, og at dette ikke hindrer oss i å ta sommerfugler for å være identiske med sommerfugllarver. Videre påpeker han at det ikke er noen brå overganger mellom en voksen

person og en zygote. "[A]dults are commonly identical with children, and children with infants, infants with fetuses, and fetuses with zygotes. Any attempt to break the obvious biological continuity here would surely be arbitrary" (McGinn 1976: 132). Det kan være lurt å dekomponere resonnementet: Man har en viss kontinuitet, og det fastslås i første omgang at det derfor er vilkårlig hvor man sier at et individ går over i et annet, og i andre omgang at det derfor *ikke* er et individ som går over i et annet, men det samme individet i ulike stadier. Den siste komponenten er det ikke vanskelig å si seg enig i: En ting er å si at "sandhaug" eller "skallet" fungerer fint selv om grensene må settes vilkårlig, en annen ting er å si at den slags er avgjørende for eksistens, for eksempel ved å si at bare personer som ikke er skallet eksisterer, eller at bare det som er blått eksisterer.

McGinn innser at kontinuitet ikke alltid sammenfaller med identitet. Av og til vil flere ting smelte sammen til én ting, de vil *fusjonere*, uten brudd på noen kontinuitet, og det samme med *fisjon*, når én ting løser seg opp i flere ting. På spørsmålet om hvorvidt essensialismen kan utvides til *gameter* (kjønnceller), som smelter sammen og danner zygoten, må McGinn konstatere at antall gameter er to, mens antall zygoter er én, slik at det ikke kan dreie seg om identitet (McGinn 1976: 132). Ikke desto mindre ønsker han å utvide essensialismen bakover til gameter og videre til andre entiteter, og han begrunner dette med at den biologiske kontinuiteten som han mener å ha påvist mellom person og zygote, og som mellom person og zygote sammenfaller med identitet, ikke taper sin rigiditet i fusjoner og fisjoner. Han gir kontinuiteten et navn, *d-kontinuitet*, og ser for seg noe ganske omfattende. "The intuitive content of the idea of d-continuity is given by the concept of one thing or things coming from another thing or things. And it is the task of developmental biology to investigate the laws and mechanisms underlying this intuitive idea" (McGinn 1976: 133). Senere sier han at kontinuiteten danner en *naturlig familie* av det som overfladisk sett er svært ulike relasjoner, og at det i denne familien er rom for relasjonen mellom grener og trær såvel som relasjonen mellom personer og zygoter (McGinn 1976: 134). Dette minner om hvordan Kripke og Putnam snakker om *overflate* og *skjult struktur* hos naturlige slag og naturfenomener. Den skjulte strukturen er essenser som kan avdekkes *a posteriori*, ved at det oppdages for eksempel at vann er H₂O eller at lyn er elektrisk utladning. Men det er en vesentlig forskjell at d-kontinuiteten gir essenser for individer, altså individuelle essenser, mens den skjulte strukturen til vann og lyn er essenser for slag, altså generelle essenser.

Som nevnt omfatter den naturlige familien også relasjonen mellom grener og trær. Jeg mener intuisjonen gir McGinn rett i at en gren på et visst tre essensielt er en gren opprinnelig

fra dette treet. (Men en slik regel vil antakelig ha mange unntak: For det første tilfeller hvor en gren x vokser ut fra en gren y som har blitt transplantert eller rettere sagt *podet* på et annet tre enn y sitt opprinnelige tre; for man skulle tro at x kunne sprunget ut fra y selv om podingen aldri fant sted; og for det andre tilfellene hvor en gren x vokser ut fra en gren y som *kunne* ha blitt podet på et annet tre uten å hindre y i å springe ut fra x). Det er imidlertid tvilsomt hvorvidt forklaringen på rigiditeten kan være slik som McGinn vil ha det til, at relasjonen mellom en gren og et tre er i samme *naturlige familie* som relasjonen mellom personer og zygoter, og at fordi relasjonen mellom personer og zygoter er rigid (gitt at McGinns argument er korrekt), så gjelder rigiditeten også for alle andre medlemmer av familien. Det er to grunner til at det er tvilsomt.

Den første grunnen. Intuisjonen om at en gren brukket av fra et tre ikke kunne ha blitt brukket av fra et annet tre synes å være den samme som intuisjonen om at en stein delt i to med en hammer er essensiell for delene, og tilsvarende med artefakter, slik som en vase man skumper borti og som knuser i mange biter. Vasen er essensiell for skårene, men det er ingen kontinuitet i denne "fisjonen", heller ikke noen biologisk forbindelse av annen art, og sist men ikke minst ingen naturlig forbindelse, fordi relataene er artefakter.

Den andre grunnen. Det er ikke til å komme utenom at det er et sprang fra at relasjonen mellom person og zygoter er rigid til at også alle andre relasjoner i samme naturlige familie også er rigide. Det finnes riktignok en måte McGinn kan ufarliggjøre spranget på. Han kan vise til noe som det er litt underlig at han ikke nevner i tilknytning til premiss I, nemlig eneggede tvillinger, trillinger etc. I disse tilfellene kan det ikke være snakk om identitet mellom person og zygoter. Her har McGinn et tveegget sverd. For hvis man velger å stole på at argumentet er korrekt, slik at personer og zygoter er identiske i de ordinære tilfellene, så kan man vanskelig la være å akseptere at relasjonen er rigid også for en tvilling, selv om han ikke er identisk med zygoten. Det ville være uholdbart om en tvilling kunne ha kommet fra en annen zygoter enn sin faktiske, mens dette ikke gjelder for de ordinære tilfellene. Så hvis man stoler på argumentet for ordinære tilfeller, så må man akseptere rigiditeten til relasjonen mellom person og zygoter. (Nå kan man naturligvis hevde at det er uholdbart at person og zygoter er identiske i de ordinære tilfellene og ikke ellers. Men dette kommer an på hvor stor vekt man legger på identitet).

McGinns argument involverer et feilgrep. Hele tiden har jeg snakket om *relasjonen* mellom person og zygoter, og *relasjonen* mellom en gren og et tre, som om det ikke var flere relasjoner mellom personer og zygoter, og mellom grener og trær, eller for den saks skyld

mellom sommerfugler og sommerfugllarver. Og så lenge det er opplagt hvilken relasjon det dreier seg om, er det uproblematisk å snakke om *relasjonen*: Det er opplagt at "relasjonen mellom en gren og et tre" i vår sammenheng refererer til en relasjon mellom en gren og treet som grenen har sprunget ut fra, ikke de omkringliggende trærne, og like opplagt at det er relasjonen uttrykt av predikatet "springe ut fra" det dreier seg om, og ikke for eksempel "være nederste gren på". Men i et argument kan slike ellers uskyldige forenklinger forvirre og lede til feilslutninger, og dette tror jeg skjer i argumentet for zygote-essensialismen. Man ser symptomer i McGinns skissering av hva rigide relasjoner er for noe. Han sier det følgende om entiteter som står i rigide relasjoner: "[I]n any world which they exist these entities are related as they are in the actual world" (McGinn 1976: 131). En gren som i den aktuelle verden er relatert til et tre både ved å være sprunget ut fra det og ved å være den nederste grenen, vil antakelig være sprunget ut fra dette treet i alle mulige verdener hvor grenen eksisterer, uten at den dermed sagt er den nederste grenen i alle disse mulige verdenene. Kort sagt er ikke rigiditet noe som smitter over fra en relasjon til en annen så langt ekstensjonene sammenfaller i den aktuelle verden. Så når det gjelder person og zygote, hvor relasjonen vi er ute etter er en *utvikling*, så hjelper det lite at utviklingen i mange tilfeller sammenfaller med identitet. Det samme gjelder for sommerfugler og sommerfugllarver. Hvis det er en eller annen faktor som er avgjørende for at somefugler og sommerfugllarver er identiske, og som er fraværende i en mulig verden v hvor likevel sommerfugler utvikles fra sommerfugllarver, så vil et individ som i den aktuelle verden er både sommefugl og larve utvikles fra en *annen* larve i v. (Men hvis opphavsessensialismen gjelder, så følger det at en slik faktor ikke finnes, slik at ikke bare kan det ikke argumenteres à la McGinn for opphavsessensialisme, og i så måte at identitet ikke er til hjelp for opphavsessensialismen, men opphavsessensialismen vil kunne gjøre en relasjon som holder bare hvis identitet holder til en relasjon som med nødvendighet holder bare hvis identitet holder).

McGinns argument *slik det står skrevet* er feilslått. For det dreier seg om en slutning fra "personer er identiske med zygoter" og "identitet er nødvendig" til "zygoten er essensiell for en gitt person". Og dette er forenlig med at en person som var en zygote kommer fra en annen zygote i en mulig verden hvor personer ikke er identiske med zygoter. Nå vil man likevel kunne insistere på at *begrunnelsen* for det generelle utsagnet "personer er identiske med zygoter" ikke hviler på noe spesielt ved den aktuelle verden, og at utsagnet derfor er nødvendig. I så fall vil zygoten være essensiell for en gitt person, ettersom det med nødvendighet er samme objekt som er både person og zygote. Men dette krever altså at det

generelle utsagnet er nødvendig, og ikke bare sant; og det medfører dessuten at premiss II er overflødig. Så man vil ha et annet argument enn det man finner rent bokstavlig hos McGinn.

Så lenge man holder de to argumentene adskilt er det mulig å se at også det alternative argumentet må avvises. Anta at en person p utvikles fra en zygot z . Det vil være en mulig zygot z^* , kanskje identisk med z , slik at

(1) p utvikles fra z^*

er usann i en mulig verden v og sann i en mulig verden v^* . Nærmere bestemt er v en mulig verden hvor p *forhindres* i å utvikles fra en viss zygot. Dette innebærer at p ikke eksisterer i v . Det er opplagt at p kan forhindres i å utvikles fra en viss zygot, og det vil rimeligvis også være mulig at p utvikles fra denne zygoten. Dette er ikke bare rimelig, men også tilfelle, dersom z er essensiell for p . Ettersom v er en mulig verden hvor p forhindres i å utvikles fra z^* , så eksisterer z^* i v , og da blir vi stilt overfor to alternativer: Vi må forkaste enten (2) eller nødvendigheten av det generelle utsagnet (3).

(2) p er identisk med z .

(3) Personer er identiske med zygoter.

For i v eksisterer z^* , men ikke p , slik at man ikke får både (2) og

(4) z er identisk med z^* .

Men uten (4) vil man i v^* få at p utvikles fra noe annet enn z , og dermed en falsifisering av (3) i v^* , slik at (3) ikke er nødvendig. Med andre ord, hvis vi beholder (2), så må vi forkaste nødvendigheten av (3). Og dette betyr at nødvendigheten av (3) må forkastes, ettersom usannheten av (2) vil falsifisere (3) i den aktuelle verden.

Det kan innvendes at et av premissene vi har brukt, nemlig at p ikke eksisterer i v , hvor p forhindres i å utvikles fra en viss zygot, ganske enkelt ikke stemmer dersom man

antar sannheten av det som skulle motbevises, nemlig nødvendigheten av det generelle utsagnet "personer er identiske med zygoter". Og det kan tilføyes at det er opplagt at en sommerfugl ville ha eksistert i en mulig verden der den forhindres i å utvikles fra en viss sommerfugllarve. Til dette kan vi svare at man her nettopp har et brudd på den påståtte analogien mellom sommerfuglers metamorfose og en persons utvikling fra en zygote, nemlig at den sistnevnte utviklingen, men ikke den førstnevnte, er slik at hvis en slik utvikling forhindres i en kontrafaktisk mulig verden, så har et faktisk eksisterende individ blitt forhindret i å eksistere. Det kan tilføyes at et slikt brudd på analogien viser at det ikke er vilkårlig å si at en zygote er et individ og en person et annet, til tross for at det like fullt er en kontinuitet.

8 Forgreiningsargumentet

Forgreiningsargumentet tar utgangspunkt i at kontrafaktiske verdener er alternative historier som bryter av fra verdenshistorien som greiner på et tre. Fra dette skal man kunne utlede opphavssensialisme. Det er altså to påstander: Den ene at mulige verdeners natur er slik og slik, og den andre at opphavssensialisme følger.

Man kan finne spor av begge påstander hos Kripke. Penelope Mackie vil ha det til at "Kripke associates his thesis of the necessity of origin with what may be called a 'branching model' of possibilities concerning particular individuals" (Mackie, P. 1998: 61). Det som er sikkert, er at det følgende prinsippet gir uttrykk for hvordan Kripke ser på mulige verdener.

- (i) Å beskrive en mulig verden, er å gi en mulig verdenshistorie.

Videre er det ikke helt urimelig å ta (i) for å innebære at kontrafaktiske verdener er alternative historier som bryter av fra verdenshistorien som greiner på et tre. Dette kan underbygges med et sitat fra *Naming and Necessity*.

- (ii) Ordinarily when we ask intuitively whether something might have happened to a given object, we ask whether the univers could have gone on as it actually did up to a certain time, but diverge in its history from that point forward so that the

vicissitudes of that object would have been different from that time forth. (Kripke 1980: 115, fotnote 57).

Opphavsessensialisme later til å følge av en slik tankegang. For det virker som om man alltid først må nå frem til det punktet hvor et produkt blir til, innen alternative greiner med produktet kan bryte av. Produktets *utvikling* blir kontingent, mens *opphavet* blir værende en del av den rampen som enhver alternativ historie med produktet tar sats fra. Og dermed blir opphavet essensielt for produktet. Mackie viser til (ii) når hun hevder Kripke assosierer opphavsessensialisme med en forgreiningsmodell. Selv er jeg ikke så sikker på at Kripke tar (ii) for å underbygge opphavsessensialisme (jeg skal snart forklare hvorfor). Uansett behøver vi flere detaljer for å gjøre argumentet mer eksplisitt, og det er ikke noen flere detaljer å hente hos Kripke.

Mackie redegjør for to premisser som gir et enkelt forgreiningsargument. Det første er et krav som stilles til mulige verdener med Julius Cæsar (og andre personer og ting). Vi antar at en mulig verden er en mulig verdenshistorie, og formulerer kravet som følger.

I *Overlapp-kravet*. Kontrafaktiske verdenshistorier (greiner) med Julius Cæsar skal overlappe et segment av hans faktiske historie.

Mackie forklarer ideen bak overlapp-kravet. "[W]hen you are considering how Julius Caesar might have been different, you have to take Julius Caesar as he actually was at some time in his existence, and consider what possibilities there are for him that are consistent with his being as he actually was at that time of his existence" (Mackie, P. 1998: 70). Hun utdyper ikke hva "konsistent" innebærer denne sammenhengen, så det blir åpent hvorvidt man skal forutsette at Cæsar gjennom livet har en rekke essenser som avgjør hvilke muligheter som til enhver tid er konsistent for ham, eller for eksempel om det dreier seg om mellomverdenslige identitetskriterier. Her er det andre premisset.

II *Ingen bakovergreiner*. Alle grener strekker seg mot fremtiden.

Dette er ikke det samme som at ting bare har alternative fremtider, ikke alternative fortider. For alternative fremtider blir med tiden alternative fortider. Så Julius Cæsar kunne med tiden tenke på den alternative fortiden hvor han velger å ikke krysse Rubicon. Gitt premiss I og II, kan man argumentere for opphavsessensialisme på følgende måte. I *forkant* av at Julius Cæsar blir til, vil det ikke bryte av noen greiner som overlapper noe segment av den faktiske historien hans, og i *etterkant* vil ikke noen grein gi ham et kontrafaktisk opphav, da bakovergreiner er utelukket. Dermed er det ingen mulige verdenshistorier, og følgelig ingen mulige verdener, hvor Julius Cæsar har et kontrafaktisk opphav.

En innvending som er å finne hos Colin McGinn (1976), går ut på å påpeke at innenfor en slik tankegang vil ikke bare opphavet være essensielt for produktet, men også hele den faktiske historien forut for tilblivelsen. Mackie tar opp innvendingen, og lar seg ikke anefekte av den, men det er fordi målet hennes egentlig er å forklare *intuisjonen* bak opphavsessensialismen, enten den er legitim eller ikke. (I min oppfatning har Mackie valgt seg et vanskelig utgangspunkt når hun vil forklare en intuisjon om en tese T med et argument for T. Intuisjoner varierer i styrke, og man bør nok unngå å si at det er fordi et argument i noen tilfeller skimtes tydeligere enn i andre tilfeller). Det lar seg kanskje gjøre, med visse justeringer, å sno seg unna McGinns innvending. Her er et forslag. Man begynner med å hevde at alle mulige verdener hvor et produkt B eksisterer, er en mulig historie med B. Videre hevdes det at det skal være et segment av den faktiske verdenshistorien som alle disse historiene overlapper. Det er et sterkere overlapp-krav enn det Mackie kommer med, hvor det bare kreves at alle historier skal overlappe et eller annet segment av den faktiske verdenshistorien. Men til gjengjeld er det ikke noe behov for å utelukke bakovergreiner. Når alle historiene overlapper et visst segment S, vil det være forovergreiner bare i etterkant av segmentet, og bakovergreiner bare i forkant. (Så et fuglenek, hvor stråene er samlet ett sted og spriker ut på hver kant, blir en mer eksakt metafor enn et tre). Man antar videre at B skal ha alternative mulige fremtider fra tilblivelsen av, men ikke før tilblivelsen, og da følger det at S må være det segmentet av verdenshistorien hvor B blir til fra sitt faktiske opphav A. Med andre ord, det er essensielt for B å ha A som opphav. Nå som vi har sluppet til bakovergreiner i forkant av tilblivelsen, unngår man at hele historien i forkant av tilblivelsen blir essensiell for B.

Skal man bli overbevist av denne typen argumenter, så må man bli overbevist om at det ikke er fritt frem med bakovergreiner. Dette byr ikke bare på en utfordring for argumentene selv, men også for Mackies tolkning av Kripke. Med hensyn til det siste, er det

relevant å ta i betraktning et tredje kripkeansk prinipp.

(iii) Man behøver ikke å beskrive mulige verdener i et indeksikal-fritt språk.⁷

La oss si at man har gått seg vill i skogen, og man setter seg ned på en stubbe for å vurdere de ulike mulighetene for hvor man befinner seg. Da venter man ikke til mulighetene kan fremsettes i et indeksikal-fritt språk, hvor man har erstattet "her", "den retningen", og liknende. Og det vil man heller ikke dersom man forsøker å gå tilbake i sine egne fotspor, og man kommer til et veikryss hvor man vurderer om man kom *derfra* eller *derfra*. Stilt overfor veikrysset, tar man i betraktning to bakovergreiner. Det kan dermed være vanskelig å fremme både (iii) og en doktrine som utelukker bakovergreiner. (Dette gjør ikke (iii) uforenlig med den implisitte påstanden fra (ii) om at den *vanlige* tankegangen ikke befatter seg med bakovergreiner). Så det er ikke så sikkert at Kripke oppfatter opphavssensialisme som underbygget av den forgreiningstankegangen som kommer til uttrykk i (ii).

Det er mye som kan sies om hvordan forgreiningsargumenter skal møte den utfordringen som bakovergreiner byr på. Man finner en begrunnelse for hvorfor man skal utelukke bakovergreiner hos J.L. Mackie (1974b), og en annen hos P. Mackie (1998). Jeg har imidlertid ikke til hensikt å begi meg inn på en videre drøfting av dette emnet. Saken er den at selv om man lar det være fritt frem med både forovergreiner og bakovergreiner, så vil overlapp-kravet likevel være uakseptabelt, slik jeg ser det. En grunn til det er at hvis to objekter vedvarer samtidig (dvs. blir til og opphører i eksakt det samme segmentet av historien), så er det vanskelig å se at ikke overlapp-kravet gjør det essensielt for dem at det er et segment hvor begge vedvarer. Og det *burde* ikke være essensielt. En annen grunn er at man ikke utelukkende ved hjelp av bakovergreiner eller forovergreiner kan stokke om på historiske rekkefølger av ting. Det er kanskje ikke kontingent at Napoleon er født senere enn Julius Cæsar, men hva med at døgnfluen X blir til senere enn døgnfluen Y? Den rekkefølgen kunne ha vært omvendt. Og jeg tror ikke at modaliteter for Napoleoner og Cæsarer skal ha særegne regler som ikke gjelder for ting som gjør mindre ut av seg.

---

⁷ Se (Kripke 2011c). Kripke fremstiller det som en videreføring av tankegods fra *Naming and Necessity*.

9 Det som kan være og det som kunne ha vært

I dette kapittelet skal vi gjennomgå og kritisere Strawsons epistemiske nødvendighet fra artikkelen "May Bes and Might Have Beens" (1979). Vi skal underveis se på et argument for opphavssensialisme som kan konstrueres på bakgrunn av denne artikkelen. Jeg kaller det for *det strawsonske argumentet*.

Innledningsvis i artikkelen skriver Strawson: "Some detect, or think they detect, an intoxicating scent of something more metaphysically interesting than either merely epistemic possibilities on the one hand or merely *de dicto* possibilities or necessities on the other. My remarks will not give much satisfaction to them" (Strawson 1979: 229). Deretter følger det som kan beskrives som et forsøk på å vise at antatte metafysiske modaliteter i bunn og grunn er epistemiske modaliteter. Man vil av og til hevde at noe *kunne ha vært* tilfelle selv om man utmerket godt vet at det ikke er tilfelle. For eksempel at Napoleon kunne ha vunnet slaget ved Waterloo. Den slags påstander kan lett tas for å gi uttrykk for metafysiske modaliteter, for eksempel ved at de tas for å handle om alternative verdenshistorier. Men Strawson ser på dette som en feiltakelse, og mener derfor at hans bemerkninger ikke vil glede dem som ønsker seg metafysisk interessante modaliteter.

Artikkelen kan sies å bestå av to sammenviklede komponenter. For det første gis det en analyse av utsagn hvor man hevder at noe man vet ikke er tilfelle *kunne ha vært* tilfelle, slik som det med Napoleon ovenfor. Slike "might have beens" er ifølge Strawson fundert på de epistemiske "may bes". (Det er verdt å merke seg at de frasene Kripke gjerne bruker i *Naming and Necessity* for å markere metafysisk modalitet til forskjell fra epistemisk modalitet, er "might have turned out" til forskjell fra "might/may turn out")⁸. For det andre antydes et argument for at opphav er nødvendige. Denne antydningen ligger til grunn for *det strawsonske argumentet*.

Kort fortalt går Strawsons analyse ut på at det som *kunne* ha vært er det som tidligere *kan* være. Med dét gis ikke stort mer enn hva som antydes av verbtidene, men vi skal se at Strawson utbroderer i møte med to utfordringer. Det er verdt å merke seg at det er et visst slektskap med den forgreiningstankegangen som ble gjennomgått i forrige kapittel. Strawson tenker seg at Napoleon kunne ha vunnet ved Waterloo hvis og bare hvis det fra et tidligere *ståsted* kan være at han vinner, og det vil si at det en gang var usikkert hvilken vei Napoleons historie skulle komme til å ta. En slik forestilling har mye til felles med forestillingen om

---

⁸ Se spesielt (Kripke 1980: 143, fotnote 72) hvor han er eksplisitt om ordbruken.

alternative verdenshistorier. Men det må understrekes at den sistnevnte forestillingen omhandler mulige verdener framferd, mens den førstnevnte tar sikte på å holde seg innenfor rammen til et epistemisk nødvendighetsbegrep.

det strawsonske argumentet går kort fortalt ut på at et individ ikke kunne hatt et annet opphav enn det har fordi individet ellers ville være nødvendig eksisterende. For å se hvorfor vi får valget mellom nødvendig eksistens og nødvendig opphav, tar vi først i betraktning at det ikke er noe ståsted i historien til et individ hvor det er usikkert hvorvidt individet vil bli til. Strawson forteller oss at vi da må søke usikkerhetsmomenter i selve tilblivelsen, noe som for en del individer innebærer at de er kontingent eksisterende i kraft av usikkerhetsmomenter på veien fra opphavet til det frembragte. Hvis dette er eneste måten å slippe til muligheten for at individet ikke ble til, så er det klart at individet ikke kunne hatt et kontrafaktisk opphav. (Dersom en marmorstatue kunne ha blitt laget fra en bronseklump, så vil man ikke hevde at statuens eksistens er kontingent idet man hevder at det er usikkerhetsmomenter i tilblivelsen av statuen fra marmorblokken). Et slikt argument er vesentlig forskjellig fra *forgreiningsargumentet* til Penelope Mackie. Det sistnevnte, med sitt overlappkrav, setter stengsler på hvilke muligheter som er tillatt, slik at man vinner opphavsessensialisme samt (som vi så) visse uønskede bieffekter. I det førstnevnte er opphavsessensialisme derimot noe som må legges til grunn for å frigjøre ønskede muligheter (muligheter av ikke-eksistens).

Det som *kunne* ha vært er det som tidligere *kan* være. Jeg har allerede satt i gang en utdypelse av denne regelen da jeg ovenfor brukte begrepet *ståsted*. Når man sier at noe kan være tilfelle, i den epistemiske betydningen, så synes det som om man mener at det kan være tilfelle *så langt vi kan se*, at det kan være tilfelle herfra, fra dette ståstedet. Det er modaliteter for individer det dreier seg om for Strawson, og et individ har en historie. Det faller seg naturlig å si at det er et mangfold av ståsteder opp gjennom individets historie som de epistemiske modalitetene for dette individet er henvist til. Tanken er altså at et individ *i* kunne ha ϕ -et hvis og bare hvis det er et ståsted i historien til *i* hvor det kan være at *i* ϕ -er. Kortere formulert sier vi at *i* kunne ha ϕ -et hvis og bare hvis det er relevante usikkerhetsmomenter i historien til *i*.

Denne forbindelsen mellom kunne-ha-vært og kan-være utbroderes av Strawson i møte med to utfordringer. Det er hva som er åpent eller usikkert fra et ståsted som avgjør hva som kunne ha vært tilfelle. Da kan det ikke være fritt frem hvem sitt ståsted det er snakk om, og hvor i individets historie ståstedet befinner seg. Disse to spørsmålene, (i) *hvem* og (ii) *når*,

er det Strawson tar tak i.

Til det siste ville man kanskje kunne svare at det kan være når som helst, og det svaret er i én forstand i tråd med Strawsons tankegang. Men det ville undergrave noe vesentlig ved Strawsons fremgangsmåte. Analysen gjøres på bakgrunn av hva som skal til for å motsi visse utsagn. Den ene av setningene under skal kunne brukes for å motsi et utsagn med den andre.

- (1) Napoleon kunne ha vunnet slaget ved Waterloo.
- (2) Napoleon kunne ikke ha vunnet slaget ved Waterloo.

Og om man med setning (1) ikke kan hevde noe mer spesifikt enn at det var et eller annet ståsted i Napoleons historie – for eksempel et fra barndommen – hvor utfallet av slaget ved Waterloo var usikkert, så vil man som regel ikke ha kommet med noen motsigelse. (Et unntak til denne regelen er om vedkommende man skal motsi er en determinist i den forstand at han mener tapet ved Waterloo var forutbestemt allerede i Napoleons barndom). Av samme grunn vil man ikke kunne svare på spørsmål (i) ved å si for eksempel at ståstedet ganske enkelt tilhører en eller annen *reell person* på det aktuelle tidspunktet. For det er klart at et utsagn som tilsier at "ingen visste at Napoleon kom til å tape ved Waterloo" er dårlig egnet for å motsi en påstand om at Napoleon ikke kunne ha vunnet ved Waterloo.

Strawsons svar på spørsmål (i) er at ståstedet skal berikes med *vår* tilgjengelige kunnskap vedrørende ståstedet. Han utdyper:

Historians, I suppose, often think along these lines. It is called having the benefit of hindsight. *By then*, they say, the issue of the battle was *certain*[.] The verdict is not that of omniscience, which is not interested in possibility. It is, rather, that of an ideal intelligence officer collecting reasonably full and accurate reports from all parts of the battlefield. But of course there was no such officer receiving such reports. The issue of the battle was certain before anyone actually present was in a position to be rationally certain about it. (Strawson 1979: 231).

Den *ideelle personen* skal ha full oversikt, i en menneskelig forstand, fra sitt ståsted, men også ha kjennskap til relevante fakta og naturlover som først senere har blitt kjent. Så en reell person den gangen, om han er aldri så rasjonell og velinformert, vil typisk holde visse muligheter for åpne som den ideelle personen ikke holder for åpne; og den ideelle personen vil typisk holde visse muligheter for åpne som den reelle personen ikke engang er i stand til å vurdere. Et eksempel på det sistnevnte (og som vi skal komme tilbake til senere) er hvis

individet på det aktuelle tidspunktet ikke har blitt oppdaget. Det er ingen reelle personer som er i stand til å vurdere muligheter for et individ før det oppdages. I andre tilfeller vil det ikke eksistere noen reelle personer på det aktuelle tidspunktet; for eksempel hvis det var snakk om muligheten for at det ikke oppstod liv på jorden.

Strawsons svar på spørsmål (ii) er av en litt annen art, og fungerer berettigende for selve analysen (utover appellen til vår evne til å innse hva som skal til for å motsi utsagn i dagligspråket). Denne berettigelsen blir synlig først på slutten av artikkelen, hvor han kommer med den følgende moralen. "In philosophy, perhaps, we tend to lose our sense of the continuity between our serious might-have-beens and our relatively frivolous might-have-beens and thus run the risk of missing the point of the idiom altogether" (Strawson 1979: 237). Det skal være en kontinuitet mellom de alvorlige mulighetene og de spekulative. Når det som kunne ha vært er gjenstand for en alvorlig historisk interesse, så gis ståstedet en forholdsvis *bestemt* plassering i individets historie som er *nærme* det punktet hvor det som hevdes å kunne ha vært tilfelle viser seg å ikke faktisk være tilfelle. På den andre siden har man de spekulative kunne-ha-vært, hvor ståstedet har en ubestemt plassering lenger tilbake i individets historie. En person som aldri har drevet med noen idrett, men som har klokkertro på at "vil man, så kan man", og som får seg til å hevde at det kunne ha vært *han* som sto der og mottok en gullmedalje, vil kanskje ha rett i denne spekulative vurderingen, men det vil neppe være snakk om noe *bestemt* tidspunkt hvor det var usikkert hvorvidt han kom til å vinne, og garantert ikke tidspunkter som er *nærme* medaljesermonien. Man behøver ikke å gi ståstedet et bestemt tidspunkt ettersom man ikke behøver å være alvorlig i ens vurderinger. Så svaret på spørsmål (ii) avhenger av om vurderingene er alvorlige eller spekulative. Hvis setning (2) fremmes under alvorlige historiske vurderinger, så vil ståstedet gis en forholdsvis bestemt plassering i Napoleons historie som er nær tapet ved Waterloo. Hvis man da skal motsi utsagnet ved å bruke setning (1), så må ståstedet være enten det samme eller et som er nærmere tapet ved Waterloo. Men det er klart at selv i det alvorlige tilfellet vil man ikke ta *feil* dersom man legger til grunn et ståsted som ikke oppfyller denne betingelsen, og i den forstand er svaret på spørsmål (ii) *når som helst*.

Jeg vil tro at Kripke i samme grad som Strawson tar sikte på at det er kontinuitet (i en eller annen forstand) mellom alvorlige og spekulative modaliteter. Han kritiserer David Lewis' motstykke-teori ved å påpeke at en person ikke har den rette reaksjonen på tapte muligheter hvor det er en *annen* og riktignok liknende person (ens motstykke i en kontrafaktisk verden) som begunstiges. Mulighetene skal handle om den som går glipp av

dem, ikke om en annen⁹. Man kan ta en slik kritikk for å gi uttrykk for at Lewis' teori ikke er i samsvar med at kontrafaktiske situasjoner ofte er gjenstand for alvorlige vurderinger. På den andre siden ønsker Kripke som kjent også å håndtere mer spekulative modaliteter, slik som hvorvidt *denne* smerten kunne ha eksistert uten sitt faktiske nevrologiske korrelat. Kripke setter imidlertid foten ned når det kommer til fiktive individer som Sherlock Holmes. Fiksjon er én ting, mulighet er noe annet¹⁰. Det er i det minste, vil jeg tro, én *aktivitet* å dikte opp noe, og en annen å vurdere en mulighet. Men man kan alltid stille spørsmålsteget ved om det virkelig er én aktivitet som går ut på å vurdere det som kunne eller ikke kunne ha vært annerledes. Til sammenlikning er det naturlig å tenke at det er én aktivitet som går ut på å tvile; men dette er en oppfatning man kanskje ønsker å gi avkall på i møte med visse helhetlige skeptiske posisjoner, med det for øyet å skille ut tvilen som en anbefalelsesverdig aktivitet.

Strawson vil ha det til at antatte metafysiske modaliteter i bunn og grunn er epistemiske modaliteter. Dersom analysen av kunne-ha-vært er korrekt, så har han gjort rede for den praksisen hvor man til tross for at man *vet* at noe ikke var tilfelle, hevder at det *kunne* ha vært tilfelle. At man kan ha kunnskap om kontingente sannheter er imidlertid ikke noe som er særegent for et metafysisk nødvendighetsbegrep. Det jeg oppfatter som særegent er essensielle egenskaper. Skal man fremsette et alternativ til metafysisk nødvendighet, til forskjell fra en avskrivelse, så må man i det minste komme i møte de mest overbevisende eksemplene på essensialistiske teser. Strawson konsentrerer seg om modaliteter for individer, og for slike modaliteter er opphavsessensialisme et fremstående eksempel på en essensialistisk tese. Det er dermed på sin plass at Strawson kommer opphavsessensialismen i møte. Og det gjør han også, ved å gå med på at visse objekter har sitt opphav med nødvendighet.

Strawson kommer ikke egentlig med noe argument for at opphav er nødvendig. Men han *hevder* at en del objekter har sitt opphav med nødvendighet, og kommer med noen bemerkninger som antyder et argument for denne påstanden. Ideen er at analysen av kunne-ha-vært ser ut til å gjøre alle individer til nødvendige skapninger. Det kunne ha vært at et visst individ, for eksempel denne planten som jeg kaller for "P", ikke ble til. Men det er ikke noe

---

⁹ Se for eksempel (Kripke 2011a: 12).

¹⁰ Se Kripke (2011b) eller Addendum (a) i *Naming and Necessity*.

ståsted i denne plantens historie hvor det er usikkert hvorvidt den vil bli til eller ikke, ettersom historien begynner med tilblivelsen. Imidlertid går vi ikke med på at P er en nødvendig skapning. Løsningen er at ståstedet legges til et punkt i *for*historien. Strawson skriver: "It is easy enough to see how to do this in the case of individuals which come into existence by a process of natural generation. We can reasonably take it that there were many relevant uncertainties along the historical, the genealogical, lines of transmission which in fact lead to their existence" (Strawson 1979: 234). De nevnte "lines of transmission" forbinder individet til sitt opphav og forfedre. Det kunne ha vært at P ikke ble til, ettersom det var usikkerhetsmomenter på forbindelseslinjene mellom P og opphavet. Strawson er ikke eksplisitt om sammenhengen mellom dette og opphavets nødvendighet. Men man kan resonnerer som følger. Det man ønsker er å motsi påstander om at P er en nødvendig skapning ved å påpeke at det ikke var sikkert at frøet ville spire, etc., og det vil man ikke gjøre dersom P like gjerne kunne ha kommet fra et annet frø. Så P og andre individer kunne ikke hatt et kontrafaktisk opphav

Vedkommende som hevder at P er nødvendig eksisterende behøver naturligvis ikke å endre oppfatning selv om han vil si seg enig i at det ikke var sikkert at frøet ville spire. Han kan insistere på at P er nødvendig eksisterende i en metafysisk forstand som er løsrevet fra enhver kunnskap om plantens tilblivelse. Kanskje vil også opphavet være kontingent innenfor denne forståelsen. Imidlertid vil en som følger Strawson kunne svare at en slik form for nødvendighet er løsrevet fra alvorlige vurderinger av hva som kunne ha vært. Man kan påpeke at hvis man insisterer på å tenke på et individ med kontrafaktisk opphav, så kan man alltid ta i bruk fri fantasi.

Har vi nå et argument for opphavssensialisme? Det kommer an på: (i) Er Strawsons analyse korrekt? (ii) Er nødvendigheten en som gir modale egenskaper? Tanken bak spørsmål (ii) er at opphavssensialisme fordrer essensielle egenskaper, og at det fordres av egenskaper at de skal adlyde *Leibniz' lov*. Vi skal se at spørsmål (i) og (ii) henger sammen.

Det er relevant å spørre seg hvor generell den strawsonske opphavstesen er. Det som er sikkert, er at Strawson selv forsøker å moderere omfanget. Mens ordet "opphav" er nøytralt med hensyn til om individet er noe biologisk eller en artefakt, har det engelske ordet som Strawson bruker ("progenitor") en bokstavlig betydning bare i det biologiske tilfellet. Han forfekter likevel en opphavstese for artefakter, men en som er mer moderat enn man skulle tro. Tatt i betraktning hvordan argumentet arter seg, skulle man tro at opphavstesen er nødt til å gjelde for alle kontingent eksisterende individer. Men Strawson begrenser tesen til å gjelde

når det er en "progenitor" enten i bokstavlig betydning, eller i en passende overført betydning. Et stykke materiale som lages til et bord, trekkes frem som et eksempel på en "progenitor" i passende overført betydning (Strawson 1979: 234). Det vil imidlertid ikke alltid gjelde for materielle individer at materialet spiller en slik rolle. For eksempel, sier Strawson, vil det ikke gjelde for bygningen Old Bodleian. Denne steinbygningen kunne ha blitt bygget av en helt annen mengde stein. Det er fordi det forelå en plan for bygningen.

Before the building existed, there existed a plan: a plan for a building on *this* site, for *this* purpose, to be constructed of such-and-such type-materials according to such-and-such architectural specifications. Here we have all the prehistory we need. The building, this building, is begotten of a particular project rather than a particular scattered part of the earth's material. (Strawson 1979: 235).

Det er verdt å merke seg at slik det fremstilles i sitatet ovenfor, vil *prosjektet* som ledet til Old Bodleian være essensielt for denne bygningen, i den forstand at bygget ikke kunne ha vært realiseringen av et annet prosjekt. For det man ønsker er å hevde at denne bygningen er kontingent eksisterende ved å hevde at det en eller flere ganger i løpet av realiseringen var usikkert om prosjektet ville bli realisert.

Vi finner ikke i Strawsons tekst svar på hvorvidt det for alle kontingent eksisterende individer *i* er et annet individ *j* i forhistorien til *i* – noe slikt som et prosjekt eller et stykke materiale – slik at *i* står med nødvendighet i sin faktiske relasjon til *j*. Trolig vil det ikke alltid finnes et slikt individ. Det kan for eksempel være vanskelig å se hva som skulle være "progenitor" i en passende overført betydning når det dreier seg om et kunstverk som har fremkommet som et resultat av kunstnerens ideer i møte med materialets egne føringer. Ikke desto mindre er et kunstverk noe kontingent eksisterende, så det må finnes en måte å motsi en person som hevder at det er nødvendig eksisterende. Og denne måten vil kanskje kunne brukes også for andre kontingent eksisterende individer, slik at det ikke er noe behov for opphavstese. Den strawsonske tilnærmingen har imidlertid problemer som stikker dypere enn som så.

Slik jeg ser det, er det i Strawsons artikkel mye som er riktig, eller i det minste som leder i riktig retning. For eksempel vektleggingen av en kontinuitet mellom alvorlige og spekulative muligheter. Denne vektleggingen faller naturlig for en filosof som Strawson, som ønsker å beskrive de mest generelle strukturene til vår tenkning om verden¹¹. For en analyse av kunne-ha-vært vil gå glipp av de *generelle* strukturene hvis man ikke tar innover seg *bredden* av den

---

¹¹ Se spesielt introduksjonen til *Individuals* (Strawson 1959).

faktiske bruken av frasen. Slik kan man i det minste resonnerer, og da vil man kanskje også orientere selve analysen etter situasjoner hvor frasen ytres. Min oppfatning er at Strawson i dette tilfellet går for langt i å insistere på en slik orientering, og at dette viser seg i de to innvendingene jeg nå skal fremsette.

Vi blir fortalt at et individ *i* kunne ha ϕ -et hvis og bare hvis det er et ståsted i historien eller forhistorien til *i* hvor det ikke var sikkert, selv ut fra nåtidig tilgjengelig kunnskap vedrørende dette ståstedet, at *i* ikke ϕ -et. Som tidligere nevnt skal man kunne tenke seg en ideell person på et slikt ståsted, og denne ideelle personen har (i en menneskelig forstand) full oversikt fra ståstedet sitt, i tillegg til å være i besittelse av relevant nåtidig kunnskap. Som nevnt vil det mange ganger være at ingen reelle personer på det aktuelle tidspunktet er i stand til å ha oppfatninger om hvorvidt det er sikkert at *i* vil ϕ -e eller ikke. For eksempel vil det mange ganger være slik at *i* på det aktuelle tidspunktet ennå ikke har blitt oppdaget. (I disse tilfellene vil ikke *i* være en person, gitt at en person alltid har oppdaget seg selv). Ettersom den ideelle personen er i besittelse av nåtidens tilgjengelige kunnskap, vil han være i stand til å vurdere usikkerheter ved individer som først senere har blitt oppdaget. Men hva med individer som *aldri* blir oppdaget? Det vil for eksempel være et eller annet snøfnugg som blir til oppe blant skyene, og som smelter straks det når bakken, uten at noen i mellomtiden får øye på det, slik at det vil være tapt for alltid. Den slags individer, som det er mange av, forbigås i Strawsons analyse. Jeg ønsker å si om disse individene at de *kunne ha* blitt oppdaget; og med det mener jeg at de kunne ha blitt oppdaget i akkurat den samme betydningen av "kunne ha" som når jeg sier at Napoleon kunne ha vunnet ved Waterloo. Det er klart at for ingen evig uoppdagede individer vil det være noe ståsted hvor en ideell person, slik vi har spesifisert ham, vil holde det for åpent at individet kan oppdages, til forskjell fra et senere ståsted hvor han er av den oppfatning at det er for sent å gjøre oppdagelsen. For den ideelle personen er ikke allvitende. Han skulle for det første ha full *menneskelig* oversikt fra ståstedet sitt, og for det andre ha tilgang på *nåtidens* kunnskap vedrørende ståstedet. Men ingen av disse kunnskapskildene vil noensinne gjøre ham i stand til å vurdere epistemiske muligheter for evig uoppdagede individer i noen større grad enn et steinaldermenneske kan vurdere epistemiske muligheter for Napoleon. Om man når alt dette er sagt likevel ønsker å beholde kjernen av den strawsonske analysen ved å begrense gyldighetsområdet til *ytringer* (de faktisk fremførte påstander og motsigelser), så må man ta med i beregningen at selv om evig uoppdagede individer kanskje ikke vil bli referert til i ytringer, vil de like fullt være avgjørende for sannheten av ytringer

hvor det kvantifiseres over individer, slik som i den intuitivt rimelige påstanden om at "alle individer kunne ha vært litt annerledes".

Det er en innvending Strawson tar opp i en sluttnote til artikkelen. Han byr på to forskjellige gjendrivelsener av innvendingen. Det er imidlertid min oppfatning at begge gjendrivelsene har sine brister, og at innvendingen dermed blir stående. Den lyder som følger. Vi legger ståstedet til et tidspunkt t i historien til et individ a , og observerer:

[K]nowledge available at one time (say 1970) of the relevant circumstances of a at t may seem to warrant the the assertion that a might have ϕ d, whereas additional knowledge available at a later time (say 1975) may seem to warrant its contradiction. The analysis then requires us to say that the proposition that a might have ϕ d, relativized to t , is true in 1970 but false in 1975. This conclusion is unattractive. (Strawson 1979: 237, fotnote 2).

Innvendingen tilsier blant annet at Strawsons epistemiske nødvendighet, til tross for at den i en forstand er objektiv, ikke byr på essensielle egenskaper. Hvis den blir stående betyr dette at *det strawsonske argumentet* er et argument for at opphav er nødvendige, men ikke essensielle.

Innvendingen legger til grunn at analysen gir *sannhetsbetingelser* for utsagn med kunne-ha-vært, noe som er i tråd med hvordan Strawson formulerer seg i hovedteksten. Men som det fremgår i den ene av gjendrivelsene nedenfor, er det ikke er noe vesentlig poeng for Strawson at det skal være sannhetsbetingelser. Her er gjendrivelsene.

- (a) Det dreier seg ikke om én proposisjon, men om to, nemlig en som var sann i 1970 og en annen som var sann i 1975, av den grunn at "nåtidens kunnskap" er et skjult indeksikalt element i de analyserte utsagnene.
- (b) Fremfor sannhetsbetingelser kan vi like gjerne forstå det slik at analysen gir betingelser for *berettiget hevdbarhet* ("justified assertibility").

De to gjendrivelsene utelukker hverandre, og Strawson lar det være opp til leseren å velge mellom dem. Imidlertid er jeg overbevist om at ingen av dem holdbare.

For å se at gjendrivelse (a) ikke er holdbar, er det tilstrekkelig å se nærmere på selve

innvendingen. *Hvorfor* er det uheldig at et utsagn med kunne-ha-vært er sant i 1970 og usant i 1975? Det sier ikke Strawson noe om. Én viktig grunn, i min oppfatning, er at hvis setningen "Napoleon kunne ha vunnet ved Waterloo" er sann når den brukes i 1970, og usann når den brukes i 1975 (på grunn av ny historisk viten), så vil ikke negasjonen av setningen kunne brukes i 1975 for å motsi utsagnet fra 1970. Til sammenlikning vil ikke den ene av setningene (3) og (4) nedenfor kunne brukes for å motsi den andre, ved mindre de brukes på samme dag.

- (1) Napoleon kunne ha vunnet slaget ved Waterloo.
- (2) Napoleon kunne ikke ha vunnet slaget ved Waterloo.
- (3) Det regner i dag.
- (4) Det regner ikke i dag.

Med slike setninger som (3) og (4) er det som det skal være; men for setninger som (1) og (2) ønsker vi å være i stand til å bruke den ene ved en senere anledning til å motsi et utsagn med den andre. (Hvis den ene står skrevet i en bok fra 1970, og den andre i en bok fra 1975, så er det ønskelig at den sistnevnte boken er i stand til å bestride den førstnevnte). Når man ser det på den måten, så vil ikke (a) være en gjendrivelse av innvendingen, snarere tvert imot. For hvis (1) ved ulike anledninger uttrykker ulike proposisjoner, så vil ikke (2) kunne brukes for å motsi begge, slik at man får et tilfelle hvor den ene ikke kan brukes ved en senere anledning for å motsi et utsagn med den andre.

For å se at gjendrivelse (b) ikke er holdbar, tar vi utgangspunkt i det følgende prinsippet.

For noen individer i er det enten epistemisk nødvendig at i ϕ -er, eller epistemisk nødvendig at i ikke ϕ -er

Her er et eksempel. La oss si at vi har en beholder med en fargeløs væske, og at denne væsken er et stoff K som er slik at dersom det kommer noen dråper oppi av et bestemt stoff L, så vil væsken med tiden få en spesiell blåfarge, og deretter vil den et døgn senere få en spesiell rødfarge. Og væsken vil ikke anta disse særpregede fargene på noen andre måter. I så fall vil

det fra ståsteder i historien til væsken i beholderen *enten* være sikkert (for en ideell person) at væsken innen et døgn vil anta rødfargen, fordi den på ståstedets tidspunkt er blå, *eller* at den ikke vil bli rød innen et døgn, fordi den på ståstedets tidspunkt ikke er blå. (Vi lar med andre ord *i* være væsken i beholderen, og ϕ være egenskapen å anta den særpregede rødfargen innen et døgn. Eventuelt kan man ta forbehold om væskens fortsatte eksistens, ved at man lar ϕ være egenskapen å anta den særpregede rødfargen innen et døgn *eller opphøre å eksistere innen den tid* . Når det er sagt, vil man antakelig være sikker i en menneskelig forstand, som er hva det dreier seg om, uten å ta et slikt forbehold). Så hvis man følger hva gjendrivelse (a) foreskriver, så vil det være berettiget å hevde et av alternativene nedenfor.

(5) Væsken måtte bli rød (på det aktuelle tidspunktet).

(6) Væsken kunne ikke ha blitt rød (på det aktuelle tidspunktet).

Og dette vil naturligvis gjelde også dersom det ikke foreligger noen kunnskap om hvorvidt væsken faktisk ble rød eller ikke. Det er i tilfellet hvor det ikke foreligger noen slik kunnskap, at gjendrivelse (a) eksponeres som uholdbar. For (5) og (6) medfører (ved *p er nødvendig bare hvis p*) henholdsvis (7) og (8) nedenfor.

(7) Væsken ble rød (på det aktuelle tidspunktet).

(8) Væsken ble ikke rød (på det aktuelle tidspunktet).

Jeg tar det for å være opplagt at berettiget hevdbarhet, hva det nå enn dypest sett er for noe, lar seg distribuere over kondisjonaler. (Med dette mener jeg at hvis det berettiget å hevde at *p bare hvis q*, så er det berettiget å hevde at *p* bare hvis det er berettiget å hevde at *q*). Da kan vi resonnerer som følger. Ettersom det alltid er høyst berettiget å hevde at *p er nødvendig bare hvis p*, så vil den berettigede hevdbarheten av enten (5) eller (6) medføre en berettiget hevdbarhet av enten (7) eller (8). Men dette kan vi ikke godta. Vi kan ikke godta at uansett hvor lite kunnskap som foreligger vedrørende hvorvidt væsken ble rød eller ikke, så er vi enten berettiget til å hevde at den ble rød eller til å hevde negasjonen av dette utsagnet. Hadde det dreid seg om sannhetsbetingelser, ville det ikke oppstått noe tilsvarende problem. For såfremt vi ikke ønsker sannhetsverdigap der det kan unngås, er det på sin plass at enten

utsagnet eller negasjonen får sine sannhetsbetingelser oppfylt. Derimot er det sunn fornuft at man ikke alltid er enten berettiget i å hevde at det er slik og slik, eller i å hevde at det ikke er slik og slik.

10 En inspirerende fotnote

Det finnes en del argumenter for opphavssensialisme som har det til felles at de er inspirert av Kripkes kryptiske fotnote 56 i *Naming and Necessity*. I denne fotnoten presenterer Kripke et argument for materiell opphavssensialisme. La oss først forsøke å forsiktig dekryptere fotnoten, og deretter se hva vi får ut av to av "tolkningene" som har blitt gitt. Den ene kan tilskrives Nathan Salmon (2005) og den andre Rohrbaugh og deRosset (2004).¹² Begge "tolkningene" er vel så mye å betrakte som selvstendige argumenter *inspirert* av fotnoten. De kan eventuelt betraktes som forsøk på å friskmelde fotnoten fra en feil som eksponeres hvis man (slik vi straks skal gjøre) børster bort det mest kryptiske. Det bør nevnes at Kripke innrømmer at argumentet er feilaktig (Kripke 1980: 1). Han gir imidlertid ikke noen diagnose. Sannheten er at man kan stille flere diagnoser. Det kommer blant annet an på om man tar det for å være en gyldig slutning fra forestillbarhet til mulighet.

10.1 Dekryptering

La meg først sitere den vesentlige delen av fotnoten. Deretter vil jeg gi et argument (forhåpentligvis et tydeligere argument) for en annen konklusjon som jeg tror grovt sett baserer seg på den samme ideen. Det parallellførte argumentet skal belyse ideen bak Kripkes argument. Her er den vesentlige delen av fotnoten.

Let "B" be a name (rigid designator) of a table, let "A" name the piece of wood from which it actually came. Let "C" name another piece of wood. Then suppose B were made from A, as in the actual world, but also another table D were simultaneously made from C. (We assume that there is no relation between A and C which makes the possibility of making a table from one dependent on the possibility of making a table from the other.) Now in this situation $B \neq D$; hence, even if D were made by itself, and no table were made from A, D would not be B (1980: 114, fotnote 56).

---

¹² Rohrbaugh og deRossets argument blir strengt tatt ikke presentert som en tolkning av Kripkes fotnote. Det blir imidlertid bemerket at argumentet "...may constitute an interpretation of Kripke's argument in footnote 56, but the textual evidence is unclear" (2004: 706, fotnote 1). Ross Cameron (2005) presenterer derimot en tolkning av Kripkes fotnote som er "...strikingly similar to the argument given by Rohrbaugh and deRosset" (Cameron og Roca 2006: 361).

Nå vil jeg gi et argument for at visse objekter er *uflyttbare*. I kapittel 6 ble det hevdet at det i en spesiell forstand er uforestillbart at en flekk befinner seg et annet sted enn der den faktisk befinner seg. Det ble påpekt at en flekk likevel kunne ha befunnet seg et annet sted enn der den faktisk befinner seg fordi den kunne ha *oppstått* et annet sted. Imidlertid vil en flekk rimeligvis bli værende på samme sted så lenge den eksisterer. Det kan hevdes å være umulig å flytte en flekk fra et sted til et annet. Det samme tror jeg gjelder for en del andre objekter. For eksempel vil jeg hevde at en dam som har oppstått etter en regnværsdag kunne ha oppstått et litt annet sted ved at regnvannet samlet seg i en annen grop, men at man ikke kan flytte den fra et sted til et annet. Det vil innvendes at dersom vannet overføres fra den opprinnelige gropen til en annen, så har dammen blitt flyttet. Til dette kan det svares at det ikke er selve dammen som flyttes, bare vannet. Og man kan gi det følgende argumentet, skåret over samme lest som Kripkes fotnote-argument. Man har en opprinnelig grop A og en alternativ grop C, og vannet overføres fra A til C, slik at det til slutt vil finnes én dam med tilhold i C. Det som skal vises er at denne dammen (som vi kaller "D") ikke er identisk med den opprinnelige dammen B. Før B eventuelt har blitt flyttet fra A til C, må det ha vært en overgangsperiode med to dammer, én i hver grop, ettersom det tar tid å overføre vannet. Per hypotese har ikke B blitt flyttet i denne perioden, så den har fremdeles tilhold i A. Spørsmålet er om B til slutt ender opp som den andre dammen D. I så fall må de to objektene i overgangsperioden til slutt bli til ett objekt. Men kan to objekter bli til ett objekt? Formodentlig ikke, og dermed kan det konkluderes med at dammen ikke lar seg flytte. Resultatet blir snarere en ny dam, og at den gamle opphører.

De sentrale premissene i uflyttbarhetsargumentet er at det må finnes en overgangsperiode, et *mellomledd*, med to objekter, og at to objekter ikke kan bli til ett objekt. Man kan gjenkjenne tilsvarende premisser i fotnote-argumentet. Det blir beskrevet en situasjon hvor to bord lages fra hvert sitt opphav, hvorav det ene bordet lages fra sitt faktiske opphav. Formodentlig er det meningen at man skal være i stand til å *forestille* situasjonen klart og distinkt, og dermed blir det relevant at bordene lages *samtidig*, og kanskje også på samme møbelverksted. Det vesentlige er imidlertid at beskrivelsen eller forestillingen svarer til en mulig verden, og at denne er et slags *mellomledd* idet man forsøker å "flytte" bordet fra sitt faktiske opphav over til et kontrafaktisk opphav. Spørsmålet er om bordet etter "flyttingen" er identisk med det opprinnelige bordet. Dette kommer an på hvorvidt *to* objekter i en mulig verden er identisk med *ett* objekt i en annen mulig verden. Man kan da vise til *prinsippet om at ulike objekter med nødvendighet er ulike*, og fastslå at to umulig er én.

Kripke påpeker i fotnoten at dette prinsippet følger av *prinsippet om at identiske objekter med nødvendighet er identiske* (et prinsipp som ble argumentert for i begynnelsen av kapittel 3), gitt den ukontroversielle antakelsen om at tilgjengelighetsrelasjonen mellom mulige verdener er symmetrisk. Så det er to sentrale premisser i fotnote-argumentet, nemlig at det finnes et mellomledd og at to objekter i én mulig verden ikke er ett objekt i en annen mulig verden. La oss for enkelhets skyld kalle premisset om at det finnes et mellomledd for *Mellomleddspremisset*.

10.2 Diagnoser

Hva er feil med fotnote-argumentet? Hvis det skal være et argument for opphavssensensialisme, så skal det ikke være forenlig med muligheten av utsagnene (1) og (2).

- (1) B er laget fra A.
- (2) B er laget fra C og $C \neq A$.

Argumentet tar sannheten av (1) og muligheten av (3) som utgangspunkt, og beviser umuligheten av (4) .

- (3) D er laget fra C og $C \neq A$.
- (4) $D \neq B$.

Hvordan går man fra denne konklusjonen til at (2) er umulig? Det kommer an på hva D er for noe. Det følgende utsagnet spesifiserer D.

- (5) D er et bord laget fra C i en mulig verden.

Det problematiske er at (5) kan leses på ulike måter, avhengig av hva som menes med "et bord" og "en mulig verden". Disse ulike lesningene reflekterer en uskarphet i Kripkes tekst

med hensyn til hva D er for noe. En *minimal* lesning gir at (5) ikke forteller mer enn hva muligheten av (3) strengt tatt forteller oss. La oss ta M for å betegne mengden av alle bord som i en eller annen mulig verden lages fra C. Da forteller (3) oss hverken mer eller mindre enn at D er medlem av M, og umuligheten av (4) er ikke til hinder for at også B er medlem av M. Det blir med andre ord ingen opphavssensialisme med den minimale lesningen. En *maksimal* lesning av (5) tar D for å være et vilkårlig valgt bord fra M. Da vil umuligheten av (4) sammen med generalisering fra vilkårligheten gi at B ikke er medlem av M, noe som motsier muligheten av (2). Med andre ord får vi opphavssensialisme med den maksimale lesningen. Man har også lesninger av (5) som befinner seg mellom den minimale og den maksimale. Mener man med "et bord" et vilkårlig valgt bord eller et eller annet bord? Dette er to ulike lesninger; og det samme har man for "en mulig verden". Kombinerer man dem blir resultatet *fire* ulike lesninger av (5).

Man kan som Salmon gå inn for en lesning av Kripkes fotnote som reflekteres av den minimale lesningen av (5). Salmons diagnose er at argumentet ganske enkelt ikke gir opphavssensialisme: Det er utilstrekkelig, og behøver et ekstra premiss (Salmon 2005: 204–206). Eventuelt kan man som Cameron (2005) gå inn for en lesning av fotnoten som reflekteres av den maksimale lesningen av (5). I så fall er Mellomleddspremisset langt mindre uskyldig enn det kan fremstå som. Det kan være vanskelig å se at ikke premisset mister all troverdighet straks man bare antar at opphavssensialismen er usann. Det som trengs er en uavhengig begrunnelse for premisset, slik at man unngår sirkularitet. Cameron har selv liten tro på argumentet, og vi må gå til Rohrbaugh og deRosset (2004) for å finne noen som her ser et gyldig argument for opphavssensialisme. En tredje diagnose er å vektlegge at bordet D etter alt å dømme er noe man skal forestille seg. Ettersom Kripke synes å mene at det er en gyldig slutning fra forestillbarhet til mulighet, skal man ikke se bort fra at mellomleddspremisset er ment å hvile på *forestillingen* om to bord som lages samtidig. Uansett om det er en gyldig slutning eller ikke, så er det problematisk å forestille seg D, tatt i betraktning de fire lesningene av (5). Er forestillingsevnen virkelig så presis at den klarer å skille ut den ene av de fire spesifiseringene av D som er sterk nok til å gi opphavssensialisme? Kan man skille mellom forestillingen om *et eller annet* bord og forestillingen om *et vilkårlig valgt* bord? Jeg tror ikke den modale forestillingsevnen er et presist instrument for avdekkelse av metafysiske muligheter, enten man har en gyldig slutning eller ei. (At den *ikke* er presis kan imidlertid godt tas til inntekt for at det er en gyldig slutning. Som med epistemiske kilder generelt vil alt som forklarer upålitelighet være noe som taler for

at kilden selv er ren). Så man kan stille den diagnosen at forestillingsevnen i fotnoteargumentet er ute i et farvann med for mange feilskjær til at det kan konkludere med noe som helst.

10.3 Tilstrekkelighetspremisset

Salmon er som sagt av den oppfatning at Kripkes argument er utilstrekkelig: Det er behov for et ekstra premiss. Og han har et bestemt premiss i tankene, nemlig et som kan kalles *tilstrekkelighetspremisset*. "Tilstrekkelighet" har her en dobbel betydning. Det henspeiler ikke bare på utilstrekkeligheten til Kripkes argument, men også på hva premisset går ut på. Det går ut på at opphavet til en gjenstand er en essensielt tilstrekkelig indikasjon på denne gjenstanden: Når noe lages fra et visst opphav i en eller annen mulig verden, så er det alltid det samme som lages.

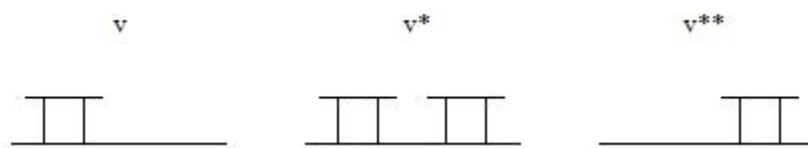
Tilstrekkelighetspremisset er et slags speilbilde av opphavsessensialismen. Opphavsessensialismen forteller at det er bare ett mulig opphav per gjenstand, og tilstrekkelighetspremisset forteller at det er bare én mulig gjenstand per opphav. Salmon vektlegger at tilstrekkelighetspremisset like fullt som opphavsessensialismen er *essensialistisk*. Dette kan fremstå som skuffende hvis man har inntrykk av at Kripkes argument er i stand til å utlede essensialisme uten bruk av essensialistiske premisser. Man får isteden et essensialisme-forsterkende argument: Man legger inn en essensialistisk tese blant premissene og får en annen essensialistisk tese som konklusjon: Med andre ord to essensialistiske teser for prisen av én. Dette er vel og bra, men vil ikke tilfredsstille en som er ute etter et argument for essensialisme som sådan.

10.4 Tilstrekkelighetsargumentet

Strukturen i *tilstrekkelighetsargumentet* er svært generell. Man kan lage parallelle argumenter som gir tilsvarende konklusjoner fra tilsvarende premisser. Alt man behøver er en *eksklusiv* egenskap: Dette er en egenskap som maksimalt ett objekt har per mulige verden. Så å være opphav til B er eksklusiv, og det samme er å oppta plassen P på tidspunkt T . Med hensyn til strukturen på argumentet er det ingen forskjell på et *tilstrekkelighetsargument* for essensielle

opphav og et som gir den heller tvilsomme konklusjonen at hvis man opptar plassen P på tidspunkt T, så kunne man ikke ha opptatt en annen plass på samme tidspunkt. Det kan imidlertid være stor forskjell på rimeligheten av premissene. Det som tilsvarer tilstrekkelighetspremisset i et argument for essensiell plassering er at det bare er én mulig gjenstand per plass og tidspunkt, noe som opplagt er uholdbart. Hva med tilstrekkelighetspremisset for opphav? La oss gjennomgå argumentet først, og deretter vurdere premisset.

Figurene nedenfor beskriver tre mulige verdener (ikke nødvendigvis ulike), og bord med ulike opphav. De to ulike plassene representerer vilkårlig valgte ulike opphav. (De kan naturligvis også representere ulike plasser som opptas av et bord på et visst tidspunkt). Så bordet i v har et annet opphav enn bordet i v^{**} , da bordet i v står på plassen til venstre og bordet i v^{**} står på plassen til høyre, og bordet i v har samme opphav som bordet til venstre i v^* . Det som skal vises er at bordet i v er ulikt bordet i v^{**} .

Og dette kan vises slik: Bordet i v = bordet til venstre i $v^* \neq$ bordet til høyre i $v^* =$ bordet i v^{**} ; følgelig er bordet i $v \neq$ bordet i v^{**} . De to identitetene er berettiget av tilstrekkelighetspremisset, og ulikheten er berettiget av eksklusiviteten til det å være opphavet til en viss gjenstand. Eksistensen av v^* stipuleres av mellomleddspremisset.

En alternativ fremstilling av argumentet tar utgangspunkt i diagnostiseringen av Kripkes argument. Den minimale lesningen av "D er et bord laget fra C i en mulig verden" vil sammen med tilstrekkelighetspremisset implisere de andre lesningene. For når det bare er ett mulig bord per opphav, så er det ingen forskjell på en vilkårlig og en partikulær lesning av "et bord" og "en mulig verden". Dermed friskmeldes argumentet fra samtlige diagnoser. Men til hvilken pris?

10.5 Vurdering av tilstrekkelighetspremisset

Det er visse tilfeller hvor tilstrekkelighetsprinsippet mangler enhver plausibilitet. For

eksempel i de tilfellene hvor opphavet er foreldrene til et menneske eller et dyr. Man behøver ikke å se seg om i kontrafaktiske verdener etter moteksempler, og mange behøver ikke å se seg om i det hele tatt, da enhver søster eller bror er et moteksempel. Prinsippet mangler også enhver plausibilitet i en del materielle tilfeller. En steinblokk kan sies å ha sitt opphav i et visst steinbrudd, men vil formodentlig ikke være alene om dette, og vil garantert ikke *behøve* å være alene om dette. I det hele tatt vil det sjelden være *eksklusivt* å komme fra et visst opphav, og tilstrekkelighetsprinsippet fordrer *i det minste* eksklusivitet.

Nå er det ikke slik at Salmon forfekter tilstrekkelighetsprinsippet for tilfeller der eksklusiviteten opplagt mangler. Salmon synes å tenke i de baner at opphavet til et bord har utelukkende ett bord *i seg* (Salmon 2005: 208). Han fokuserer på møbler, og omtaler ikke biologiske tilfeller, men tankegangen må sies å være vel så forlokkende når det dreier seg om trær. Man kan forestille seg at et eiketre *springer ut* av eikenøtten, og en slik forestilling vil nok utelukke *flere* trær som kunne sprunget ut av samme nøtt. Når det er sagt, og *forestillingen* legges til side, kan det være vanskelig å avgjøre hvor mange potensielle trær det er plass til i én nøtt. Salmon lar seg antakelig ikke rive med av tankegangen om potensielle frembringelser. Han innser at tilstrekkelighetsprinsippet ikke kan bli stående *umodifisert*.

Det modifiserte tilstrekkelighetsprinsippet går ut på at prinsippet gjelder i det minste i de tilfellene hvor en gjenstand lages etter en bestemt *fremgangsmåte*. Tanken er at dette skal håndtere moteksempler som baserer seg på at det er avgjørende for identiteten til gjenstander *hvordan* de har fremkommet, og ikke utelukkende opphavet. Salmon tar det for å være rimelig at hvis materialet som har inngått i bordflaten til et visst bord istedet inngikk i bordbena, og *vice versa*, så ville man fått et *annet* bord (Salmon 2005: 211). Slike scenarioer blir enda mer rimelig dersom man tar i betraktning mer varierte produkter enn bord. Man kan for eksempel med ulik fremgangsmåte lage ulike matretter av de samme ingrediensene.

Det modifiserte tilstrekkelighetsprinsippet er ifølge Salmon "...exceedingly plausible, almost to the point of being indubitable" (Salmon 2005: 211). Man kan så tvil om at prinsippet er så utvilsomt som Salmon skal ha det til. For eksempel kan man lage en isbit ved å fryse vann i en viss form, deretter smelte den, deretter lage en isbit på ny i den samme formen, og spørre seg om man har laget to isbiter eller den samme isbiten to ganger. Her er det ikke mye rom for variasjon av fremgangsmåte, så formodentlig er det ingenting i veien for at det er den samme fremgangsmåten gang på gang. Like fullt er det en viss intuisjon om at det blir laget to isbiter, fremfor at det er den samme som lages to ganger. Tilsvarende kan man sette sammen et bygg av visse legoklosser gjentatte ganger etter samme anvisning, og spørre

seg om ikke det er forskjellige individer som settes sammen hver gang. Hvis det *er* forskjellige individer, så er ikke opphavet supplert med fremgangsmåte tilstrekkelig indikasjon på et visst individ hverken for identifikasjon innenfor eller mellom mulige verdener.

Man kan få en følelse av at *tilstrekkelighetsargumentet* utleder en sterkt intuitiv tese (opphavsessensialismen) fra en mindre intuitiv tese (tilstrekkelighetspremisset). En slik utledelse gjør ikke opphavsessensialismen mindre intuitiv, så hvis man er tilfreds med å samle mest mulig intuitiv støtte for opphavsessensialismen, så skal det ikke ses bort ifra at *tilstrekkelighetsargumentet* ha et lite bidrag å komme med. Uansett er strukturen til argumentet interessant tatt i betraktning at tilstrekkelighetspremisset kan modifiseres: Kanskje finnes det modifikasjoner som styrker premisset betraktelig. Jeg har ennå ikke sagt noe om hvordan modifikasjonene kan inkorporeres i argumentet. Dette er noe vi skal komme tilbake til.

10.6 Uavhengighetspremisset

I likhet med "tilstrekkelig" har "uavhengig" i denne sammenhengen en dobbel betydning. Uavhengighetspremissets oppgave er å begrunne mellomleddspremisset for den maksimale lesningen av "D er et bord laget fra C i en mulig verden", slik at vi får opphavsessensialisme. Dermed kan det ikke forutsette at opphavsessensialismen er sann. Vi skal se at det er en reell fare for sirkularitet. Uavhengighetspremisset er "uavhengig" ikke bare med tanke på sirkularitet, men også med tanke på hva det forteller oss. Det forteller oss at *produksjoner* (dvs. frembringelser av artefakter) på en fundamental måte er uavhengig av hverandre.

Ifølge Cameron (2005) tar Kripke i bruk et uavhengighetspremiss. Han viser til hva Kripke i fotnote 56 bemerker i parentes: "We assume that there is no relation between A and C which makes the possibility of making a table from one dependent on the possibility of making a table from the other". Cameron selv avviser at vi i denne bemerkningen finner et ikke-sirkulært argument for opphavsessensialisme. Vi må til Rohrbaugh og deRosset og deres artikler "A New Route to the Necessity of Origin" (2004) og "Prevention, Independence and Origin" (2006) for å finne noen som her ser et gyldig argument for opphavsessensialisme. (Tittelen på den første artikkelen kan sies å være misvisende: Argumentet kan med fordel betraktes som et modifisert *tilstrekkelighetsargument*, og er således en ny opptrækning av en

gammel vei. Dette skal vi komme tilbake til). Det er viktige nyanseforskjeller mellom uavhengighetspremisset slik det fremgår av Kripkes parentes og den mer detaljerte utgaven som finnes hos Rohrbaugh og deRosset. Det er den detaljerte utgaven vi skal ta for oss. Vi skal imidlertid bare fokusere på de vesentlige detaljene.

Utgangspunktet for Rohrbaugh og deRosset er et følgende spørsmålet: Hva skal til for å forhindre en produksjon? Her er svaret de kommer frem til: "Only factors which operate via some mechanism in the locale of the original production can prevent it from transpiring" (2006: 385). Det vesentlige er at forhindringen skjer ved en *mekanisme*. At denne i en forstand skal virke (kanskje fra lang avstand i tid og rom) i *nærområdet* til produksjonen er en idé som kan være vanskelig å få tak på. Det krever at man tar "nærområdet til P" for å ha en referent også i mulige verdener hvor P ikke eksisterer. For hvis "nærområdet til P" ikke refererer i mulige verdener hvor P ikke eksisterer, så er det umulig å forhindre P. At Rohrbaugh og deRosset ikke problematiserer hvordan man generelt skal evaluere den modale statusen til utsagn som "A forhindret tilblivelsen av B" og "A forhindret Sokrates' død" kan godt være skyld i de bristene jeg mener å påvise i argumentet deres. I kontrafaktiske situasjoner hvor slike utsagn er sanne, hva er det da som forhindres?

Faktoren som forhindrer en produksjon (via en mekanisme) kan være en annen produksjon. En mulig produksjon P kan forhindre en mulig produksjon P* ved at de tar i bruk samme opphav. For eksempel kan P* være produksjonen av en stol fra et bord og P være produksjonen av et bål fra samme bord. Dersom P isteden er produksjonen av et måltid laget over varmen fra et bål laget fra nevnte bord, så vil like fullt P forhindre P*, men denne gangen vil ikke P og P* "dele" opphav.

Nå kan vi formulere uavhengighetspremisset. Ideen er at uavhengighetspremisset gjelder for vilkårlige valg av mulige produksjoner P og P* som tar i bruk ulike opphav. Premisset forteller da at *P ikke vil forhindre P* i alle mulige verdener*. Begrunnelsen er at P ikke essensielt er utstyrt med en eller annen mekanisme som forhindrer P. Når P er produksjonen av et måltid over varmen fra et et bål laget fra et bord, og P* er en mulig produksjon av en stol fra dette bordet, så er det klart at P forhindrer P* i den aktuelle verden, og at dette gjøres via en mekanisme: Bordet så å si hekter seg fast i P og går med i denne produksjonen, og er dermed ikke tilgjengelig for P*. Det er imidlertid ikke essensielt for P at akkurat dette bordet går med, og generelt ikke essensielt for P at noe som er i "nærområdet til P*" hekter seg fast i P. Det ville tilsi en besynderlig essensiell forbindelse mellom produksjonen av et visst måltid og produksjonen av en viss stol: Da er det opplagt bedre å gå

for opphavsessensialisme.

10.7 Uavhengighetsargumentet

Uavhengighetspremisset gir oss for P og P^* en mulig verden hvor P ikke forhindrer P^* . Hvis dette videre medfører en mulig verden hvor både P og P^* eksisterer, så har man utledet mellomleddspremisset for den maksimale lesningen av "D er et bord laget fra C i en mulig verden". For la P være produksjonen av B fra A og P^* være produksjonen av et vilkårlig valgt bord (som vi kaller "D") fra C i en vilkårlig valgt mulig verden. (Disse valgene er i tråd med uavhengighetspremisset, ettersom A er ulik C). Da finnes altså en mulig verden v hvor både P og P^* eksisterer, noe som formodentlig betyr at i v lages både B fra A og D fra C. Denne konklusjonen er det ønskede mellomleddet, der det kan fastslås at $B \neq D$. Ved å fastslå dette fremgår det videre at $D \neq B$ i en hvilken som helst mulig verden, i henhold til prinsippet om at ulike objekter er ulike med nødvendighet. Ettersom D er et hvilket som helst bord laget fra C i en hvilken som helst mulig verden, kan det da konkluderes med at det ikke finnes noen mulig verden hvor B lages fra C. Følgelig har vi opphavsessensialisme.

Det er to punkter i resonnementet ovenfor som krever utdyping. Det første er steget fra muligheten av "P forhindrer ikke P^* " til muligheten av "både P og P^* eksisterer". Dette steget blir forbigått av Rohrbaugh og deRosset i den første artikkelen, men nevnes i forbifarten i den senere: "We took for granted a conceptual connection between the idea of necessary prevention and the idea of compossibility: A factor F which does not necessarily prevent something is compossible with it" (2006: 377). Jeg stiller meg tvilende til at en "begrepsmessig forbindelse" gir oss en slutning fra muligheten av "F forhindrer ikke S" til muligheten av "både F og S eksisterer". Det kan være av betydning hva en faktor og en "something" skal være for noe. La oss si at F og S kan være et hvilket som helst par av hendelser. Da kan man for eksempel la F være hendelsen at n personer står i en kø, og S være hendelsen at nok en person stiller seg i samme kø. Det er intuitivt mulig med "F forhindrer ikke S". Om køen er aldri så lang, så forhindrer ikke dette *essensielt* at nok en person stiller seg i den. Men hvis muligheten av "F forhindrer ikke S" innebærer muligheten av "både F og S eksisterer", så vil vi ha en mulig verden hvor noen få personer står i køen, deretter slutte oss til at det finnes en mulig verden med nok en person i samme kø, deretter slutte oss til at det

finnes en mulig verden med enda en person, *ad infinitum*. Det er fristende å si *ad absurdum*. Man bør kanskje vurdere om ikke forbindelsen mellom mulighet og fravær av forhindring er en som omhandler mer enn bare to hendelser. Tross alt er hendelser av og til en del av en større helhet. For eksempel kan det være at F essensielt er en H, og at det er nødvendig med "hvis noen H-er eksisterer, så vil noen H-er forhindre S". Dette er forenlig med muligheten av "F forhindrer ikke S", men uforenlig med muligheten av "både F og S eksisterer". Vi kan for eksempel la H-ene være hendelsene som går ut på at en deltaker i et visst løp går over målstreken, og S være hendelsen at løpet ikke har en vinner, og F være hendelsen at deltaker nummer tre går over målstreken.

Det andre punktet som krever utdyping er steget fra at både P og P* eksisterer i v til at det i v forholder seg slik at både B lages fra A og D lages fra C. Her er P definert å være produksjonen av B fra A i en mulig verden, og P* er definert å være produksjonen av D fra C i en mulig verden. Hvis det at både P og P* eksisterer i v betyr at både B lages fra A og D lages fra C, så må P *essensielt* være produksjonen av B fra A og tilsvarende med P*. Dette er ikke i seg selv et problem. Vi behøver bare å definere "produksjon" slik at det gjelder. Men tatt i betraktning at man godt kan ha et begrep om produksjoner hvor opphavet og det frembragte ikke er essensielle for produksjonen (for eksempel et som tillater produksjoner som ikke essensielt lykkes i å frembringe noe), så har man en fare for at det kan spilles på flertydighet.

Det er blant annet denne flertydigheten som gjør det til en fordel å stille opp uavhengighetsargumentet som en form for modifisert tilstrekkelighetspremiss. La oss begynne med litt terminologi. Vi sier at P er et *perfekt opphav* når det kan sies å bestå av et opphav og noe som supplerer opphavet (for eksempel en viss fremgangsmåte), og oppfyller (i) og (ii) nedenfor. Som en terminologisk forenkling sier vi at et objekt *frembringes* fra et perfekt opphav, selv om det strengt tatt er opphavet (som det perfekte opphavet består av) som er hva objektet frembringes fra.

- (i) Hvis det er mulig at P består av A, så er det essensielt for P å bestå av A.
- (ii) Det er bare én mulig frembringelse fra P.

Punkt (ii) forteller oss at tilstrekkelighetspremisset gjelder per definisjon for perfekte opphav. Det er et åpent spørsmål hvorvidt noe som består av et visst opphav og en viss fremgangsmåte er et perfekt opphav. (Merk at dette "noe" som sies å bestå av et opphav og en fremgangsmåte ikke behøver å være mer ontologisk suspekt enn et ordnet par av objekter). Det er derimot gitt av det relevante begrepet om produksjoner at produksjoner er perfekte opphav.

Det er eksklusivt å være det perfekte opphavet til et visst objekt: Ingenting har flere opphav per mulige verden, og dermed heller ikke flere perfekte opphav. Følgelig kan *tilstrekkelighetsargumentet* gjennomføres for perfekte opphav akkurat slik det i seksjon 10.4 ble gjort for opphav. Denne gangen holder tilstrekkelighetspremisset per definisjon, mens eventuelt mellomleddspremisset krever tilsyn. (Og i tilfellet hvor de perfekte opphavene er produksjoner, så er det nettopp å begrunne mellomleddspremisset som er sakens kjerne). Ved å gjennomføre *tilstrekkelighetsargumentet* for perfekte opphav oppnår man at perfekte opphav er essensielle, noe som gir (6) nedenfor. Vi lar P være det perfekte opphavet til B i en mulig verden hvor B lages fra A. Med andre ord vil P bestå av A i denne verdenen, noe som i henhold til (ii) gir oss at P består av A i alle mulige verdener hvor P eksisterer, og følgelig (7). Fra (6) og (7) følger (8), som forteller at opphavet er essensielt for B.

(6) Det er nødvendig at hvis B eksisterer, så er B frembragt fra P.

(7) Det er nødvendig at hvis B er frembragt fra P, så er B frembragt fra A.

(8) Det er nødvendig at hvis B eksisterer, så er B frembragt fra A.

Så vi får opphavsessensialisme gitt at det finnes perfekte opphav som mellomleddspremisset holder for. Essensialismen vil da begrense seg til de objektene som i en mulig verden er frembragt fra et perfekt opphav.

10.8 Et problem for uavhengighetsargumentet

Behovet for en uavhengig begrunnelse for mellomleddspremisset for perfekte opphav er prekært. Man behøver bare å stipulere:

- (a) P og P* er perfekte opphav til B (i ulike mulige verdener).
- (b) P og P* består av ulike opphav.

Så har man falsifisert mellomleddspremisset: For tatt i betraktning (i), (ii) og eksklusiviteten finnes det ikke noen mulig verden hvor noe frembringes fra både P og P*. Ettersom (a) og (b) også falsifiserer opphavsessensialismen kan man avvise forsøket på å "stipulere bort" mellomleddspremisset ved å vise til opphavsessensialismen. Men dette er naturligvis ikke et alternativ i et argument for opphavsessensialisme. Så det er (i tilfellet hvor de perfekte opphavene er produksjoner) uavhengighetspremissets oppgave å gi en begrunnelse for mellomleddspremisset som ikke må støtte seg til opphavsessensialismen.

Det er en tung byrde som hviler på uavhengighetspremissets skuldre, og jeg tror ikke det har det som skal til. Jeg har alt pekt på det problematiske i slutningen fra muligheten av "P forhindrer ikke P*" til muligheten av "både P og P* eksisterer" La oss nå granske selve uavhengighetspremisset, altså muligheten av "P forhindrer ikke P*" for vilkårlig valgte mulige produksjoner som består av ulike opphav. Hvorfor kan man ikke ganske enkelt si at (a) og (b) falsifiserer dette premisset like fullt som mellomleddspremisset? For hvis B frembringes fra P, så kan ikke B i tillegg frembringes fra P*; ikke når P er et perfekt opphav som i en annen mulig verden er opphav til B (det er spesielt her det er lett å bli villedet av flertydigheten til "produksjon"): Og er det ikke dermed riktig å si at P gjennom å være opphav til B *forhindrer* P*? I så fall vil P essensielt forhindre P*.

Men Rohrbaugh og deRosset har en begrunnelse for uavhengighetspremisset. Det gjelder fordi P ikke essensielt er utstyrt med en *mekanisme* som forhindrer P*. Så til innvendingen vår svarer de: "...the objector is left baldly claiming some unspecified form of interference" (2004: 717). Her er det gode muligheter for å skyve bevisbyrden frem og tilbake. Ta i betraktning egenskapen å *oppta plassen S på tidspunkt T*. Man kan godt se for seg noe slikt som "perfekte plasseringer" definert på tilsvarende måte som perfekte opphav. For eksempel vil plasseringen av B på plassen S på tidspunkt T godt kunne forstås som essensielt tilstrekkelig for at det er B og ikke noe annet som opptar plassen S på tidspunkt T, og at denne plasseringen essensielt plasserer noe på S på tidspunkt T. Her vil det imidlertid ikke nytte med noe uavhengighetspremiss. Hvis P og P* er ulike mulige perfekte plasser, så er det klart at "P forhindrer P*" er nødvendig når P og P* plasserer det samme objektet på ulike steder til samme tid (med andre ord de valgene av P og P* som for perfekte plasseringer

tilsvarer stipulasjonene (a) og (b), og som falsifiserer både mellomleddspremisset for perfekte plasser og den essensialistiske tesen om plasser som tilsvare opphavsessensialismen). Man kan ikke denne gangen vise til *mekanismer*. Det er klart at plasseringen av B på plassen S på tidspunkt T kan forhindres av plasseringen av B på plassen S* ($\neq S$) på tidspunktet T ganske enkelt ved å inntreffe. Her er det ikke snakk om noen "unspecified form of interference"; og like fullt er det riktig å si at man forhindrer en plassering ved å isteden plassere gjenstanden et annet sted. Så man kan skyve bevisbyrden tilbake til Rohrbaugh og deRosset: Plasseringer kan forhindre hverandre uten mekanismer, hvorfor gjelder ikke det samme for produksjoner?

Denne utfordringen er de til en viss grad i stand til å besvare. Utgangspunktet deres er å spørre hva som skal til for å forhindre en produksjon, og svaret de kommer frem til går ut på at det må være en mekanisme. Det er synd at de ikke besvarer spørsmålet ved å avklare hva som skal til for å forhindre en produksjon til *forskjell* fra andre ting, for eksempel til forskjell fra plasseringer. Like fullt har de en slags begrunnelse for tanken om at produksjoner må forhindres med mekanismer (som virker i nærområdet til produksjonen), og det er en som kan sies å gjøre det overflødig med ytterligere begrunnelse. De vektlegger nemlig den *praktiske* siden av spørsmålet "hva skal til for å forhindre en produksjon?"

In our view, intuitions about the necessity or contingency of origin are intuitions about a highly theoretical issue, one that comes late in the day conceptually speaking. In contrast, our question, 'What does it take to prevent a particular table's coming from a particular hunk?' gets at a lower level issue, and one connected with a vast array of ordinary judgements about ordinary situations (Rohrbaugh og deRosset 2006: 385).

Så diskusjonen om hvorvidt det trengs mekanismer for å forhindre en produksjon er ikke (i en viss forstand) en *metafysisk* diskusjon, men kanskje snarere en *praktisk* diskusjon av den sorten som ikke åpner for så mye diskusjon blant fornuftige mennesker, ettersom de fleste vet utmerket godt hva som skal til for å generelt sett forhindre en produksjon: Hvis man skal forhindre en produksjon, så må man stikke kjepper i tannhjulene på den. Det nytter ikke å si: "La oss lage det bordet som de folkene der holder på å sette sammen, men uten å berøre produksjonen deres på noen som helst måte. Hvis vi blir ferdig før dem, så har vi hindret dem i å lage bordet". Her er forslaget at man skal forhindre at noen ferdigstiller et visst bord uten å ta i bruk noen form for mekanisme som virker i nærområdet til dette bordet. Det rene ønsket om å lage akkurat det bordet som noen andre er i ferd med å ferdigstille er ikke egnet til å frarøve dem bordet, og vil dermed ikke forhindre produksjonen.

Jeg tror man kan insistere på at mye av det samme gjelder for plasseringer. Imidlertid

ser jeg et problem av en litt annen sort. Selv et allmektig og allvitende vesen er ute av stand til å frarøve en produksjon det frembragte uten noen form for sabotasje. Så han vil ikke være i stand til å bytte om på det som frembringes av to (ennå ufullførte) produksjoner, ettersom dette ville forhindre begge produksjoner uten noen form for sabotasje. Hvis en kake er i ferd med å bakes på én side av jordkloden, og en annen kake er i ferd med å bakes på den andre siden av jordkloden, så er han ute av stand til å bytte om på kakene. Han kan bytte om på stedene hvor de lages, men ikke på kakene som er i ferd med å lages. Så behovet for mekanismer kan synes å være nødvendig. Problemet er at dette like gjerne kan være kontingent a priori som nødvendig. Vi har tidligere (seksjon 5.7) sett at kontingent a priori fort kan lede til feilaktige oppfatninger om hva som er nødvendig. Det er mye et allmektig og allvitende vesen ikke er i stand til. Han er for eksempel ute av stand til å bytte om på plasseringen til to uflyttbare objekter. Og enkelte uflyttbare objekter synes som sagt (kapittel 6) å kunne ha oppstått på alternative steder. Generelt sett vil et premiss om hva et allmektig og allvitende vesen er ute av stand til være dårlig egnet som begrunnelse for et prinsipp om nødvendighet, da det er forenlig med at prinsippet er kontingent a priori. Nå begrunner riktignok ikke Rohrbaugh og deRosset sitt prinsipp ved å vise til hva et allmektig og allvitende vesen er i stand til. De viser til hva vi langt mer beskjedne vesener er i stand til, med sitt fokus på den praktiske siden av spørsmålet om hva som skal til for å forhindre en produksjon. Dette gjør ikke prinsippet mindre kontingent, og dermed ser jeg ikke i prinsippet deres noe som kan begrunne uavhengighetspremisset.

Avslutning

Spørsmålet vi tok sikte på å besvare var *hvorvidt det er god grunn til å akseptere opphavsessensialismen*. Vi har gjort dette ved å gjennomgå en håndfull argumenter og funnet brister i samtlige av dem. Ingen av argumentene gir oss god grunn til å akseptere opphavsessensialismen. Dette betyr bare at vi ikke vet om den er sann; for vi har ikke snublet over grunner til å avvise den heller. Tvert imot ble det i Del I argumentert for at visse innsigelser som er rettet mot opphavsessensialismen bommer på sitt mål og treffer isteden beslektede teser.

Underveis har vi fått et innblikk i hvordan en del filosofer ser for seg at det kan argumenteres for essensialistiske teser. Vi så i Del II at en svært generell måte å argumentere

på er gjennom mellomverdenslige identitetskriterier. Det ble satt spørsmålsteget ved denne "oppskriften" ved å vise at den kommer i konflikt med ideen om kontingent a priori samtidig som kontingent a priori ble fremhevet som et fenomen som ikke kan ignoreres. I Del III ble det gjennomgått et variert utvalg argumenter, og vi ble kjent med svært ulike argumentative strategier. Vi var med forestillbarhetsargumentet innom spørsmålet om hvorvidt forestillbarhet impliserer mulighet og hvorvidt uforestillbarhet impliserer umulighet. Det ble påpekt at hva som er uforestillbart godt kan være begrenset til å reflektere hva som er umulig å forestille seg, til forskjell fra hva som er umulig. *Identietsargumentet* representerer en strategi hvor man er inspirert av at identiteter er nødvendige. Argumentet fungerer ikke uten den urimelige antakelsen om at nødvendigheten til identitetsrelasjonen smitter over på sammenfallende relasjoner. *Forgreiningsargumentet* representerer en strategi hvor man tar i betraktning naturen til mulige verdener. Ifølge argumentet har de en natur som er slik at vi får opphavsessensialisme. Men det ble påpekt at vi får uholdbare konsekvenser med på kjøpet. I kapittel 10 så vi hvordan *uavhengighetsargumentet* tok tak i hva det vil si å forhindre en produksjon. Argumentet sto ustødig fra begynnelsen av, grunnet en overhengende fare for sirkularitet. For å unngå sirkularitet tok argumentet tilflukt i vår praktiske omgang med verden. Her lurer en ny fare i form av kontingent a priori. Det skal ikke ses bort ifra at mer innsikt i fenomenet kontingent a priori er hva som skal til for å overvinne denne faren. Videre skal det ikke ses bort ifra at dypere innsikt i dette fenomenet vil føre til en viss innsikt i hva som er nødvendig.

Litteraturliste

- Burgess, J.P. 2013a *Saul Kripke. Puzzles and mysteries*, Polity Press, Malden
- 2013b "The origin of necessity and the necessity of origin", tilgjengelig fra
<<http://www.princeton.edu/~jburgess/>>, [13.05.2013]
- Cameron, R.P. 2005 "A note on Kripke's footnote 56 argument for the essentiality of origin", *Ratio*, bd. XVIII, s. 262–275
- Cameron, R.P. og S. Roca 2006 "Rohrbaugh and deRosset on the necessity of origin", *Mind*, bd. 115, s. 361–366
- Chandler, H.S. 1975 "Rigid designation", *The Journal of Philosophy*, bd. 72, s. 363–369
- Donnellan, K.S. 1977 "The contingent a priori and rigid designators", *Midwest Studies in Philosophy*, bd. 2, s. 12–27
- Dummett, M. 1973 *Frege: Philosophy of language*, Duckworth, London
- Forbes, G. 2002 "Origins and identities", i A. Bottani m.fl. (red.) *Individuals, essence and identity: Themes of analytic metaphysics*, Kluwer academic publishers, Dordrecht, s. 319 – 340
- Frege, G. 1997 *The foundations of arithmetic* [1884] (utdrag), i M. Beaney (red.) *The Frege Reader*, Blackwell Publishing, Malden, s. 84–129
- Hobbes, T. 1839 *Concerning body* [1655], i W. Molesworth (red.) *The English works of Thomas Hobbes of Malmesbury*, bd. 1, John Bohn, London
- Kripke, S. A. 1980 *Naming and necessity*, Blackwell Publishing, Malden
- 2011a "Identity and necessity", i *Philosophical Troubles. Collected Papers Volume I*, Oxford University Press, Oxford, s. 1–26
- 2011b "Vacuous names and fictional entities", i *Philosophical Troubles. Collected Papers Volume I*, Oxford University Press, Oxford, s. 52–74
- 2011c "The first person", i *Philosophical Troubles. Collected Papers Volume I*, Oxford University Press, Oxford, s. 292–321

-
- Locke, J. 2008 *An essay concerning human understanding* [1690], Oxford University Press, Oxford
- Mackie, J.L. 1974a "Locke's anticipation of Kripke", *Analysis*, bd. 34, s. 177–180
- 1974b "De what re is de re modality", *The Journal of Philosophy*, bd. 71, s. 551– 561
- Mackie, P. 1998 "Identity, time and necessity", *Proceedings of the Aristotelian Society*, bd. 98, s. 59–78
- McGinn, C. 1976 "On the necessity of origin", *The Journal of Philosophy*, bd. 73, s. 127–135
- Mellor, D.H. 1991 "Natural kinds", i *Matters of metaphysics*, Cambridge university press, Cambridge, s. 123–135
- Plutark 2013 *Theseus*, tilgjengelig fra <<http://classics.mit.edu/Plutarch/theseus.html>>, [13.05.2013]
- Putnam, H. 1975 "The meaning of 'meaning'", tilgjengelig fra <<http://mcps.umn.edu/philosophy/completeVol7.html>>, [13.05.2013]
- 1981 *Reason, truth and history*, Cambridge University Press, Cambridge
- 1985a "Possibility and necessity", i *Realism and Reason. Philosophical Papers Volume 3*, Cambridge University Press, Cambridge, s. 46–68
- 1985b "Reference and truth", i *Realism and Reason. Philosophical Papers Volume 3*, Cambridge University Press, Cambridge, s. 69–86
- 1990 "Is water necessarily H₂O?", i J. Conant (red.) *Realism with a human face*, Harvard university press, Cambridge, Mass., s. 54–79
- 2001 "Meaning and reference", i A.P. Martinich (red.) *The Philosophy of Language*, 4.utg., Oxford University Press, Oxford, s. 288–295
- Quine, W.V.O. 1953 "Reference and modality", i *From a logical point of view*, Harvard university press, Cambridge, Mass., s. 139–159
- 1966 "Three grades of modal involvement", i *Ways of paradox*, Random House, New

York, s. 156–174

----- 2001 "Two dogmas of empiricism", i A.P. Martinich (red.) *The Philosophy of Language*, 4.utg., Oxford University Press, Oxford, s. 47–60

Rohrbaugh, G. og L. deRosset 2004 "A new route to the necessity of origin", *Mind*, bd. 113 s. 705–725

----- 2006 "Prevention, Independence, and Origin", *Mind*, bd. 115, s. 375–386

Salmon, N.U. 2005 *Reference and essence*, 2.utg., Prometheus Books, New York

Strawson, P.F. 1959 *Individuals*, Routledge, New York

----- 1979 "May bes and might have beens", i A. Margalit (red.) *Meaning and use*, D. Reidel, Dordrecht, s. 229–238

----- 1997 "Entity and identity", i *Entity and identity and other essays*, Clarendon press, Oxford, s. 21–51